

Till Ålands lagting

Landskapsregeringens externpolitik

Meddelandet innehåller en heltäckande redogörelse av landskapsregeringens externpolitiska prioriteringar inför år 2018. I meddelandet redogör landskapsregeringen för sina prioriteringar i förhållande till Nordiska ministerrådet samt verksamheten i ministerrådet under 2017, till dagordningen inom Europeiska unionen år 2018 samt till övriga externa samarbeten. Dessutom innehåller meddelandet en redogörelse för verksamheten beträffande EU-ärenden under år 2017.

Mariehamn den 9 januari 2018

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Minister

Nina Fellman

1. Inledning.....	3
2. Nordiska ministerrådet.....	3
2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet	3
2.2 Ansvariga ministrar	4
2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet.....	4
2.4 Landskapsregeringens budget.....	5
2.5 Övergripande prioriteringar	5
2.5.1 Hållbar utveckling och Agenda 2030	5
2.5.2 Samarbetsministrarna (MR-SAM)	6
2.5.3 Ålands, Färöarnas och Grönlands ställning i nordiska samarbetet ...	6
2.5.4 Gränshinderarbetet	7
2.5.5 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-NER).....	8
2.5.6 Arbetsmarknad (MR-A)	9
2.5.7 Nordiskt tjänstemannautbyte – TJUT	10
2.5.8 Ny Nordisk Mat	10
2.5.9 Kultur (MR-K)	11
2.5.10 Språket.....	12
2.5.11 Utbildning och forskning (MR-U).....	12
2.5.12 Jämställdhet (MR-JÅM).....	14
2.5.13 Integration	16
2.5.14 Digitalisering (MR-DIGITAL).....	16
2.5.15 Finans (MR-FINANS)	17
2.5.16 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)17	
2.5.17 Miljö (MR-M)	18
2.5.18 Social- och hälsopolitik (MR-S).....	19
2.5.19 Lagsamarbetet (MR-LAG)	21
2.5.20 Informella nordiska ministermöten	21
2.6 Samarbetet med Nordiska rådet.....	21
2.7 Norden och EU.....	22
3. EU.....	23
3.1 Landskapets möjligheter till inflytande i EU-ärenden	23
3.1.1 Landskapsregeringens specialrådgivare i Bryssel	23
3.1.2 Samarbete med Europaparlamentariker	24
3.1.3 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner....	24
3.1.4 Regionkommittén	24
3.1.5 Subsidiaritetsprincipen.....	25
3.1.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd	25
3.1.7 Landskapets deltagande i nationella beredningen av EU-ärenden .	26
3.2 Landskapets prioriteringar	27
3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet	27
3.2.2 Statligt stöd.....	28
3.2.3 Europa 2020 ur ett utbildnings- och kulturperspektiv.....	28
3.2.4 Mediepolitik och upphovsrätt	29
3.2.5 Konsoliderad bolagsskattebas	29
3.2.6 Ändring av mervärdesbeskattningen	30
3.2.7 Jordbruk	31
3.2.8 Fiske	31
3.2.9 Skogsbruk.....	31
3.2.10 Jakt- och viltvård.....	32
3.2.11 Miljö och hållbar utveckling.....	32
3.2.12 Medborgarförankrad och hållbar vision för EU	33
3.2.13 Energi	33
3.2.14 Jämställdhet	34
3.2.15 Integration	35
3.2.16 Socialvård	35
3.3 Sammanfattning av landskapsregeringens nya prioriteringar i kommissionens arbetsprogram för 2018	36
3.4 Landskapets arbete med EU-ärenden år 2017	38
3.4.1 Beredningen av EU-lagstiftning inom landskapet	38
3.4.2 Genomförandet av EU-lagstiftning inom landskapet	41
3.4.2.1 Framtida mervärdeskattesystem.....	41
3.4.2.2 Genomförandet av EU-direktiv i landskapet	41
3.4.2.3 Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden.....	43
4. Övriga externa samarbeten	48
4.1 Finlands kommission för hållbar utveckling	48
4.2 Sjöfart och IMO.....	48
4.3 HELCOM.....	48
4.4 Team Finland	49
4.5 Finland 100 år	49
4.6 Central Baltic	49
4.7 B7	51
4.8 Kultursamarbete	51
4.9 Miljösamarbete	52

1. Inledning

Det självstyrda Ålands roller och möjligheter i den 100-åriga republiken Finland, i Norden och i Europa är ständigt föränderliga och utvecklingsbara. Det ger både möjligheter och utmaningar.

I den åländska extempolitiken ska Åland både förhålla sig till och påverka det som sker i omvärlden, med de verktyg som finns till förfogande. Detta ställer höga krav på en liten förvaltning och också på de politiker som utåt representerar Åland. Gratis kommer inget gott, därför krävs ständig fokus, hårda prioriteringar och uthålligt arbete.

Inom den Europeiska unionen finns fortsatt stora slitningar, både kring den värkande flyktingfrågan, inför Storbritanniens kommande utträde ur unionen och kring i vilken riktning unionen ska utvecklas.

I spåren av Brexit och mot bakgrund av den växande nationalismen i många europeiska länder finns ett starkare intresse för ett regionernas Europa, men hur detta i praktiken skulle förverkligas är inte uppenbart. Det nordiska samarbetet har till följd av krisstämningen i det europeiska samarbetet stärkts och den nordiska värdegemenskapen lyfts fram. Särskilt betonas det nordiska guldet, den höga grad av tillit som kännetecknar nordiska samhällen.

En utgångspunkt för landskapsregeringen, både i det nordiska och i det europeiska samarbetet, är att de utgör en arena inte bara för att ställa krav och följa direktiv, utan för att aktivt lyfta fram områden där Åland kan ha något att bidra med i internationellt samarbete.

Därför kommer landskapsregeringen fortsatt att lyfta fram det åländska hållbarhetsarbetet, som väckt intresse i flera forum, bland annat inför det finländska ordförandeskapet i EU.

Möjligheten att nå framgång med arbetet för en åländsk EU-parlamentsplats har stärkts till följd av den förestående omfördelningen av de brittiska parlamentsplatserna. Landskapsregeringen avser att aktivt arbeta med frågan, både i Bryssel och Helsingfors.

Ålands plats i världen är liten. Utan kunskap om det som sker nationellt, nordiskt, europeiskt och globalt har vi ingen möjlighet att påverka. Vår tids största utmaning är det globala miljöhotet, och den enda möjliga lösningen ligger i ett internationellt samarbete, på alla nivåer. Där ska Åland vara en aktiv part.

2. Nordiska ministerrådet

I det här kapitlet redogör landskapsregeringen för arbetet i Nordiska ministerrådet. Dels består kapitlet av en redogörelse över året som gått, dels av landskapsregeringens prioriteringar inför det kommande året. Prioriteringarna är till vissa delar av övergripande art och kan därför sträcka sig över en längre period än det kommande året. Nordiska ministerrådets arbete består till stor del av projektbeviljningar och beslut om samarbetsprogram varför en konkret ärendeförteckning för 2018 saknas. Nedanstående prioriteringar speglar ändå de strategiskt långsiktiga visioner som respektive ministerråd planerar sitt arbete kring.

2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet utgör en av Ålands plattformar för utrikeskontakter. Ålands landskapsregering deltar i det formella nordiska samarbetet genom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådet deltar de fem nordiska länderna samt Färöarna, Grönland och Åland. Nordiska ministerrådet är - trots namnet - egentligen inte ett utan tio fackministerråd och ett

samordnande ministerråd (MR). De nordiska fackministrarna möts i sina respektive ministerråd i genomsnitt ett par gånger om året.

Under varje ministerråd finns ämbetsmannakommittéer, i vilka ingår tjänstemän från de fem nordiska länderna samt Färöarna, Grönland och Åland. Ämbetsmannakommittéerna förbereder och följer upp ministerråds-mötena. Ämbetsmannakommittéerna behandlar ärenden som senare kan föras upp till ett ministerråd eller avgöras i ett beslut direkt i ämbetsmannakommittén. Beredningen i landskapsregeringen sker genom de utsedda tjänstemän som deltar i de olika ämbetsmannakommittéerna. Varje fackministerråd arbetar utifrån en egen dagordning varför tvärsektoriell beredning måste göras på initiativ av representanten i respektive ämbetsmannakommitté eller beredas av Nordiska ministerrådets sekretariat.

Åland deltar i ministerråden och ämbetsmannakommittéerna med full yttranderätt. I de fall en eventuell omröstning äger rum har Åland tillsammans med Färöarna och Grönland ingen rösträtt. I praktiken sker aldrig omröstningar då en princip om konsensus råder. Landskapsregeringen anser att Åland har goda möjligheter att påverka diskussioner av betydelse för landskapet.

Landskapsregeringens ministrar är medlemmar i Ålands delegation i Nordiska rådet. Landskapsregeringen har ett nära samarbete i nordiska frågor med Ålands lagting. Den samsyn som ofta finns i olika frågor är en unik styrka och underlättar Ålands möjligheter att göra sin röst hörd såväl i Nordiska ministerrådet som i Nordiska rådet.

2.2 Ansvariga ministrar

Under 2017 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, Nina Fellman
- arbetsliv MR-A, Camilla Gunell
- närings-, energi- och regionalpolitik MR-NER, Camilla Gunell
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, Camilla Gunell
- jämställdhet MR-JÄM, Katrin Sjögren
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, Mats Perämaa
- kultur MR-K, Tony Asumaa
- lagstiftning MR-LAG, Katrin Sjögren
- miljö MR-M, Camilla Gunell
- social- och hälsovård MR-S, Wille Valve
- utbildning- och forskning MR-U, Tony Asumaa

Senast 1 januari 2018 ska MR-NER ha ändrat namn till MR-Tillväxt och MR-Miljö till MR-MK (miljö och klimat).

Dessutom har det tillsatts ett tillfälligt ministerråd inom digitalisering (2017 – 2020) där minister Tony Asumaa representerar Åland och ett informellt ministermöte för integration där Åland representeras av minister Nina Fellman.

2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet

Under 2017 innehade Norge ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Norges ordförandeprogram utgick från tre teman: Norden i omställning, Norden i Europa och Norden i världen.

Sverige tog över ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018. Det svenska ordförandeprogrammet är uppbyggt runt tre olika teman: Ett inkluderande Norden, Ett innovativt och hållbart Norden och Ett tryggt och öppet Norden.

Två pågående statsministerinitiativ är: *Nordiska lösningar på globala samhällsutmaningar*, som sträcker sig mellan 2017-2020 och *Världens mest integrerade region* som fick sin start på Åland vid statsministermötet i september 2016. Det förstnämnda initiativet är uppdelat i sex olika flaggskeppsprojekt med målet att skapa nordiska verktyg för att nå FN:s hållbarhetsmål 2030. Uppdraget har gått till respektive fackministerråd som ansvarar för det praktiska genomförandet. *Världens mest integrerade region* har bland annat resulterat i de två tidigare nämnda ad-hoc ministerråden för integration och för digitalisering. Andra områden inom integrationsarbetet är gränshinderarbetet samt ett starkare samarbete i lagstiftningsarbetet. 2016 gav de nordiska samarbetsministrarna professor emeritus Inge Lorange Backer i uppdrag att analysera det nordiska lagstiftningsarbetet. Analysen ska presenteras i början av 2018.

Under 2018 kommer det också att avsättas medel för strategiska genomlysningar av områdena energi, miljö samt arbetslivs- och socialområdet. Genomlysning har visat sig vara ett effektivt verktyg för att finna samarbetsformer inom och utom sektorernas ansvarsområden.

Sveriges ordförandeskap kommer även innebära ett trendbrott genom att flera möten kommer genomföras på distans via videomöten, något som landskapsregeringen efterlyst vid upprepade tillfällen.

Landskapsregeringen kommer genom sina representanter i respektive ministerråd att delta i arbetet med initiativen och övriga projekt under det svenska ordförandeskapet.

2.4 Landskapsregeringens budget

I landskapsregeringens budget för 2018 finns det under Allmänna motiveringar och rubriken Åland i världen följande rader: *I det nordiska samarbetet stärks gemenskapen genom ett aktivt deltagande i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Prioriterade områden är miljö, hållbarhet, energi och turism.*

Landskapsregeringen avser stärka informationsgången internt inom allmänna förvaltningen men även med andra nordiska organisationer i landskapet avseende aktuella nordiska spörsmål.

Den 13–14 juni 2018 arrangeras Alandica Debatt för första gången; Alandica Debatt som äger rum på Åland ska vara en samhällsarena som hålls på svenska för samhällsfrågor i Finland och i Norden. Temat är *Norden i förändring*. Nordiska ministerrådet, Föreningarna Norden i Sverige, Finland och Åland är nära samarbetspartners.

2.5 Övergripande prioriteringar

2.5.1 Hållbar utveckling och Agenda 2030

I september 2017 godkände samarbetsministrarna det nordiska programmet för genomförandet av FN:s Agenda 2030. Programmet *Generation 2030* bidrar till att förverkliga Agenda 2030 och Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland. Programmet ska bidra till att stärka alla de elva ministerrådets arbete för hållbar utveckling. Landskapsregeringens representanter verkade, i linje med utvecklings- och hållbarhetsagendans sjunde strategiska utvecklingsmål, för att temat ”hållbar konsumtion och produktion” definierades som ett tema som kräver särskild uppmärksamhet i Norden. Arbetet med temat förutsätter tvärsektoriellt samarbete inom ramen för Nordiska ministerrådet. Programförklaringen lägger även särskild vikt vid att involvera och engagera nordiska ungdomar, vilket också återspeglas i programmets namn *Generation 2030*. Inom ramen för nätverket bärkraft.ax har Åland tagit initiativ till att aktivt bidra till involveringen av nordiska

ungdomar vilket mottagits positivt av de nordiska länderna, Färöarna och Grönland. Landskapsregeringen avser, i samarbete med Nordiska ministerrådet och Östersjöstaternas råd (CBSS), att stöda de nordiska och övriga östersjöländernas ungdomar och unga vuxna i uppstarten av framtidsmötet Re-Generation 2030 Summit. Landskapsregeringen avser att fortsätta vara en aktiv aktör i de elva ministerrådens arbete med genomförandet av *Generation 2030* och i förlängningen FN:s Agenda 2030.

2.5.2 Samarbetsministrarna (MR-SAM)

MR-SAM är det ministerråd som har det samordnande ansvaret i Nordiska ministerrådet. Samarbetsministrarna har under året haft fyra möten där nordiska samarbetsministern Nina Fellman deltog vid samtliga. De nordiska samarbetsministrarna biträds av tjänstemännen i Nordiska samarbetskommittén NSK som samtidigt fungerar som styrelse för sekretariatet i Köpenhamn. Nordiska samarbetskommittén möttes vid sex tillfällen under år 2017, varav fyra gånger i anslutning till samarbetsministrarnas möten.

Samarbetsministrarna beslutar om Nordiska ministerrådets budget som 2017 uppgick till 125,5 miljoner euro. Andra beslut under året har varit en förnyad ministerrådsstruktur inom ramen för arbetet med Nyt Norden 2.0, nordisk samordning av implementering av EU-lagstiftning, nytt mandat för Gränshinderrådet, tillsättande av ett ad-hoc ministerråd om digitalisering, nordiskt program för genomförandet av Agenda 2030, implementeringen av Generation 2030, strategi för nordisk statistik, arktiskt samarbetsprogram med mera. Det har också förts diskussioner kring Norges ordförandeskapsprojekt, jämställdheten i institutionernas styrelser och framskridandet av Nyt Norden 2.0.

2.5.3 Ålands, Färöarnas och Grönlands ställning i nordiska samarbetet

Samarbetet mellan Färöarna, Grönland och Åland har under året fungerat väl. Inför ministermöten och möten i ämbetsmannakommittéerna görs en avstämning av i vilka ärenden man behöver understöd eller för att söka samarbete. I anslutning till Nordiska rådets session i oktober 2016 lade Färöarna fram en ansökan om fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Färöarnas ansökan avslogs av samarbetsministrarna, endast Grönland och Åland understödde ansökan. Färöarna och Danmark fick dock i uppdrag av samarbetsministrarna att utforma ett förslag om hur man kan stärka Färöarnas deltagande i det nordiska samarbetet inom ramen för Helsingforsavtalet. Förslaget skulle ha lagts fram för samarbetsministrarna under våren 2017 men har fördröjts till 2018. Frågan behandlades även av Nordiska rådet vid sessionen 2017 men sköts på framtiden till sessionen 2018. Landskapsregeringen som stöttade Färöarnas ansökan har inga egna ambitioner att lägga fram en liknande ansökan, men kommer slå vakt om att eventuella förbättringar för Färöarna även ska omfatta Åland.

I början av maj 2017 besökte samarbetsminister Nina Fellman Färöarna på inbjudan av Färöarnas samarbetsminister Poul Michelsen, även Grönlands samarbetsminister Agathe Fontain deltog i mötet. Inbjudan var ett led i Färöarnas ambitioner att söka fullt medlemskap och att informera om detta. Besöket innehöll också besök på Nordens hus, möte med Torshavns borgmästare Annika Olsen som tidigare var nordisk samarbetsminister, möten med Färöarnas medlemmar i Nordiska rådet och besök på Färöarnas radio och TV.

2.5.4 Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet består av medlemmar från alla åtta ministerrådsmedlemmar, plus en representant från Nordiska rådet. Detta innebär att landskapsregeringen deltar i arbetet på samma villkor som de fem nordiska länderna. Flera av de åländska gränshindren är gemensamma med de övriga nordiska länderna, varför hinder av åländskt intresse kan vara angivna som prioriterade av andra länder i Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas; detta gäller bland annat inom områden som yrkes- och examensgiltighet samt socialförsäkringar.

År 2017 var det fjärde och sista året som Gränshinderrådet verkade under mandatet för 2014-2017. Gränshinderrådets medlemmar har en nära koppling till den politiska verkställigheten i sina respektive regeringskanslier, vilket ytterligare kommer förstärkas i det kommande mandatet 2018 och framåt.

Ett tema för Gränshinderrådet under 2017 har varit hinder för näringslivet. I december 2016 gjordes ett försök att samordna ett möte i Torneå/Haparanda mellan samarbetsministrarna, Gränshinderrådet och arbetsmarknadens parter i Norden. Uppslutningen uteblev och istället arrangerades separata möten på plats hos de åtta medlemmarna. På Åland hölls mötet i slutet av april 2017 då representanter från Nordiska ministerrådets sekretariat tillsammans med nordiska samarbetsministern Nina Fellman och Ålands representant i Gränshinderrådet berättade för inbjudna gäster om gränshinderarbetet. Ett föredrag hos Rotary om gränshinderarbetet hanns också med under dagen.

2017 blev ännu ett framgångsrikt år för Gränshinderrådet. Åtta hinder har noterats som avklarade varav sex med ett positivt resultat och två har ansetts som icke lösningsbara för närvarande. Under mandatperioden 2014 – 2017 har fler än 30 gränshinder avklarats.

Bland Gränshinderrådets prioriterade hinder under 2017 har Åland stått som ansvarig för tre.

- Begränsade möjligheter för svenska läkare att genomföra sin allmäntjänstgöring på Åland
- Man kan inte få närståendepenning om inte både vårdare och den sjuke är försäkrade i Sverige
- Olika byggbestämmelser

Det förstnämnda hindret har noterats som löst med positivt resultat. Gällande de andra två pågår arbetet fortfarande med bedömningen att en positiv lösning kan vara möjlig. För mer detaljerad beskrivning av hindren hänvisas till Gränshinderrådets Årsrapport 2017.

I januari 2018 väljs nya prioriterade hinder som Gränshinderrådet fokuserar på det kommande året.

Hallå Norden som nu finns i alla nordiska länder samt Färöarna, Grönland och Åland, har fortsatt sin centrala roll i gränshinderarbetet. Hallå Nordens uppgift är att besvara inkomna frågor och utgör därigenom en viktig resurs för att förebygga att frågeställare råkar ut för gränshinder. Samarbetet mellan Ålands representant i Gränshinderrådet och Hallå Norden-konkretet har varit tätt och regelbundet.

Från och med 2018 har Gränshinderrådet fått ett nytt mandat som beslutades av samarbetsministrarna i oktober 2017. Mandatet tydliggör bland annat den nationella representantens roll för att utföra sitt uppdrag.

- Representanterna ska ha ett starkt och aktuellt nätverk i den nationella regeringen, på minister- och ämbetsmannanivå.

- Representanterna ska ha erfarenhet av arbete från ett eller fler av de områden där gränshinder finns.
- Representanterna ska ha den nödvändiga möjligheten att prioritera arbetet i Gränshinderrådet.
- Representanterna ska ha den nödvändiga friheten att agera i arbetet att motverka gränshinder, vilket betyder att utifrån egna värderingar kunna besluta att hålla möten med berörda ministerier och departementsmedarbetare, när detta krävs, för att därigenom ha möjligheten att säkra och prioritera gränshinder som anses väsentliga.
- Gränshinderrådets representant på Åland kommer använda Ålands delegation i Nordiska rådet och Regelrådet som sina kontaktgrupper för diskussion om gränshinder. Landskapsregeringen kommer verka för att åländska hinder som ligger inom Gränshinderrådets mandat förs upp på agendan.

2.5.5 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-NER)

De nordiska ministrarna med ansvar för näringspolitik har under året träffats och behandlat ett gemensamt nordiskt turismsamarbete och företagens förmåga att snabbt ställa om med beaktande av teknologiska förändringar och utveckling av nya gröna affärsmodeller.

Näringsministrarna såg ett gemensamt nordiskt värde i besöksnäringen och beslöt inleda ett samarbete inom turism. Det ska bygga på existerande strukturer och nätverk, baserat på näringslivets intressen och vara enkelt att delta i. Gemensam marknadsföring på fjärrmarknader, innovation och digitalisering, kunskapsuppbyggnad och statistik och erfarenhetsutbyte är relevanta för de nordiska länderna och självstyrande områdena.

Samarbetsprogrammet för näringsliv och innovation 2018–2021 godkändes under året. Temaområdena är att säkerställa en förmåga till snabb omställning, att stärka innovations- och konkurrenskraften samt förbättra de globala marknadsmöjligheterna.

Från Åland lyftes det positiva upp att det nya samarbetsprogrammet för näringssektorn vid sidan av de nationella hållbarhetsagendorna bidrar till att Norden kan arbeta mot de av FN uppställda hållbarhetsmålen. Näringssektorn verkar bl.a. för en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla, främjar hållbara konsumtions- och produktionsmönster och utformar åtgärder för att motverka klimatförändringarna och dess konsekvenser.

Inom ramen för ämbetsmannakommittén för energi (ÄK-E) har ett antal möten hållits under året. Ett ministerrådsmöte hölls den 22–23 november 2017 i Oslo, i vilket vicelantrådet Camilla Gunell deltog tillsammans med sina nordiska kollegor. Vid mötet behandlade ministrarna för första gången den strategiska genomlysningen om det framtida nordiska energisamarbetet som tidigare Nokiachefen Jorma Ollila har gjort på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Rapporten ligger som grund för visionen för det nordiska energisamarbetet och delar av det nya samarbetsprogrammet. I den strategiska genomlysningen framlades möjligheten att nyttja Åland som ett testområde för framtida energilösningar och i linje med detta presenterade Finlands energiminister Kimmo Tiilikainen ett kommande energiprojekt där Åland i framtiden utgör ett modellområde för Norden och framtidens flexibla energisystem baserat på smarta elnät och på produktion och förbrukning av hundra procentigt förnybar energi.

Vid ministerrådsmötet framförde vicelantrådet Gunell att landskapsregeringen är positiv till den nya teknologins möjligheter att hjälpa samhällen att övergå till allt mer koldioxidneutrala lösningar. Det konstaterades att

Åland har höga ambitioner när det gäller hållbarhet och klimatarbete, men att landskapet inte har de forskningsresurser och den teknikutveckling som omställningen kräver, vilket gör samarbete viktigt.

I slutet av 2016 lanserade EU-kommissionen detaljerade planer för genomförandet av EU:s energiunion, vilket ger upphov till ett betydande fortsatt nordiskt energisamarbete inom områden som energieffektivitet, förnybar energi och elmarknaderna. Ministrarna konstaterade att samarbetet löper bra redan i dag och att EU:s planerade energiunion ger ytterligare möjligheter till ökat samarbete.

Gällande energipolitiskt samarbete konstaterades att den internationella konkurrensen på grön energi snabbt hårdnar och därför bör det noggrant övervägas inom vilka områden det lönar sig för de nordiska länderna att samarbeta för att på bästa sätt möta utmaningarna. Det konstaterades även att Norden idag står som modell för hur en fungerande elmarknad kan etableras. Landskapsregeringen välkomnar en fortsatt dialog inom Nordiska ministerrådet för ökat samarbete och avskaffande av gränshinder.

2.5.6 Arbetsmarknad (MR-A)

De nordiska ministrarna med ansvar för regionalpolitik arbetar utgående från det nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik 2017–2020 och har som utgångspunkt att möta de regionalpolitiska utmaningar som Norden står inför idag och i framtiden. Samarbetsprogrammet utgår från principerna om hållbar utveckling, jämställdhet samt barn och ungas perspektiv och rättigheter. Valet av insatsområden, som baseras på en bred konsultativ process är: *Hållbar landsbygdsutveckling, Innovativa och resilienta regioner* och *Hållbara städer och stadsutveckling*. Arbetet bedrivs i temagrupper som alla delvis har relevans för Åland, varför samtliga temagrupper har åländska medlemmar. Under år 2018 står det Nordiska Skärgårdssamarbetet värd för det årligen återkommande Gränsregional Forum som hålls på Åland med inbjudna representanter för alla 12 gränskommittéer i Norden.

Samarbetsprogrammet för innovations- och näringspolitik 2018–2021 har nyligen godkänts och innehåller följande temaområden: *Att säkerställa en förmåga till snabb omställning, Att stärka innovations- och konkurrenskraften* samt *Förbättra de globala marknadsmöjligheterna*.

Arbetsmarknadsministrarna möttes i Oslo den 28 november 2017. Åland var inte representerat vid mötet. I ämbetsmannakommittén för arbetsliv och i kommitténs arbetsmarknadsutskott representeras Åland av myndighetschefen för AMS. Båda organen har hållit två möten under året. Åland var representerat vid ett av dessa fyra möten. Vid mötena bereds och bearbetas ärenden från ministerrådet, samt behandlas ansökningar om nordiska projektmedel inom arbetslivsområdet. Vid mötena presenteras även aktuella arbetsmarknadsfrågor i respektive land samt inom EU.

Nordiska ministerrådets arbetslivspolitiska samarbetsprogram 2018–2021 avser sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet samt arbetsmiljö- och arbetsrättsområdet. Fokus kommer att ligga på följande fyra insatsområden: *Stärka matchningen mellan utbud och efterfrågan av kompetent arbetskraft samt öka deltagandet på arbetsmarknaden, särskilt inom utsatta grupper; stärka en god arbetsmiljö för både kvinnor och män, bl.a. genom att förebygga arbetsrelaterade sjukdomar och skador samt avskaffa oacceptabla arbetsförhållanden; säkra en god balans mellan arbetstagskydd och flexibilitet, samt tillvarata den nordiska trepartsbaserade arbetslivspolitiken; och stärka etablering och integration, lika möjligheter och mobilitet på den nordiska arbetsmarknaden.*

2.5.7 Nordiskt tjänstemannautbyte – TJUT

Det nordiska tjänstemannautbytesprogrammet gör det möjligt för anställda inom offentlig förvaltning att, med ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådet, få kunskap om förhållandena i de nordiska grannländerna genom att arbeta en kortare eller längre period inom en annan nordisk förvaltning. Internationella erfarenheter har blivit en allt viktigare del i arbetet med att ompröva och förbättra de offentliga åtagandena, varigenom utbytestjänstgöring har fått en ökande betydelse.

Den nordiska utbytestjänstgöringen kan också bidra till att en gemensam nordisk syn kan utvecklas för möjligheterna i Norden gällande det europeiska samarbetets idéer. Utbytestjänstgöringen blir, rätt utnyttjad, en fördjupad studie av de idéer och de erfarenheter som diskuteras i det internationella samarbetet i Europa, inom Nordiska rådet och i de många yrkes- och fackliga sammanslutningarna.

En annan faktor som ger nya aspekter på behoven av ett intensifierat nordiskt samarbete mellan de nordiska myndigheterna är öppningen av Norden för andra kulturer genom invandringen. En nordisk utbytestjänstgöring kan förmedla kunskaper om Norden och den nordiska samverkan mellan de nordiska myndigheterna och på så sätt öka känslan av delaktighet i det nordiska samarbetet.

För kontaktgruppen som består av representanter från de olika nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland, hålls årligen ett höstmöte i Köpenhamn och ett vårmöte i turordning hos de övriga. År 2019 hålls vårmötet på Åland. Under år 2018 kommer två förändringar att ske inom utbytesprogrammet; dels ökar stipendiemedlen och dels kommer man också att ha möjlighet att åka på utbyte två veckor eller längre, då kortaste tiden tidigare varit en månad.

En HR-konferens hölls i Köpenhamn för de nordiska länderna i december 2017, i vilken landskapsregeringens representant deltog. Syftet med konferensen var att öka kunskapen och marknadsföra det nordiska tjänstemannautbytet, ge HR-personer egen kompetensutveckling samt att nätverka, med förhoppning om att ännu fler ska utnyttja möjligheten med nordiskt tjänstemannautbyte i framtiden.

2.5.8 Ny Nordisk Mat

Nordiska ministerrådets program Ny Nordisk Mat (NNM) har från 2015 arbetat utifrån en ny struktur. Ordförandeskapet i Ny Nordisk Mat följer ordförandeskapet i Nordiska Ministerrådet. Styrgruppen har prioriterat tre områden; *Offentlig mat*, *Nordisk mattävling* och *Mat och turism*. Visionen är att det nordiska köket ska skapa och inspirera till matglädje, innovation, smak och mångfald, samt nå ut såväl nationellt som internationellt. NNM bygger på det Nordiska Köksmanifestet med värdeord som rent, friskt, enkelt och etiskt. Norden har en stark regional matkultur som resten av världen har börjat upptäcka.

Åland är ett tydligt avgränsat område, där livsmedelsprodukternas ursprung lätt kan spåras och där det bedrivs ett ambitiöst arbete med hållbarhet inom livsmedelsproduktionen. Landskapsregeringen ser en stor potential i att internationellt profilera Åland som en gastronomisk region med ett aktivt hållbarhetsarbete i Norden.

Landskapsregeringen har tillsatt en åländsk referensgrupp för Ny Nordisk Mat. Referensgruppen fungerar som ett stöd för den åländska representanten i Ny Nordisk Mat. Dessutom driver referensgruppen lokala frågor på Åland som bygger på arbetet inom Ny Nordisk Mat.

2.5.9 Kultur (MR-K)

Landskapsregeringen arbetar för att det nordiska kultursamarbetet ska utgöra en stark helhet där konst och kultur är hörnstenarna i den gemenskap som binder samman de nordiska länderna. Kultursamarbetet har stort inflytande på sin omvärld och återspeglar den grund av gemensamma värderingar som de nordiska länderna står på. Tjänstemän inom landskapsförvaltningen är delaktiga i arbetet i styrelserna för de nordiska husen på Färöarna, Grönland och Island. Även i styrelsen för Nordens institut på Åland (NIPÅ) är landskapsregeringen representerad. Representationen medverkar till ett högfrequent kulturutbyte med de övriga nordiska länderna.

Landskapsregeringen följer fortsättningsvis med utvecklingen beträffande den nordiska kulturbudgeten. Neddragningar i budgetanslagen kan leda till att det nordiska kulturutbytet minskar och en mångårig uppbyggnad av verksamheten och olika kulturella nätverk tar skada.

Beträffande landskapsregeringens dokument- och arkivförvaltning utgör landskapsarkivet en specialfunktion. Kulturarvsuppdraget och förvaltningsuppdraget är inte två parallella spår utan delar av samma helhet. Efter ett beslut i ministerrådet 2014 har en nordisk arkivportal utvecklats och lanserats i november 2017. Även framöver avser landskapsregeringen att aktivt ta del i arbetet med att utveckla digitala tjänster. Ålands landskapsarkiv deltar i ett utredningsarbete kring möjligheterna att erbjuda fjärraccess till digital information mellan Kungliga Biblioteket, Riksarkivet i Finland och landskapsarkivet samt ett antal andra samarbetspartners i Finland och Sverige. Ett annat utredningsarbete pågår där olika samarbetsformer inom ett mer begränsat område – dagstidningar – utreds mellan landskapsarkivet, Svenska litteratursällskapet i Finland samt Nationalbiblioteket.

Kulturministrarna har beslutat att utveckla marknadsföringen av det nordiska kultursamarbetet utomlands. Under hela 2017 har kulturbegivenheten *Nordic Matters* ordnats i London i samarbete med Southbank Centre, ett av Europas största kulturcentra. Satsningen har utgjort en fortsättning av kulturmånaden *Nordic Cool* som anordnades i Washington 2013. En arbetsgrupp, där sakkunniga tjänstemän vid landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning ingått i styrgruppen, har utarbetat förslag på aktiviteter och lämpliga konstnärer och kulturarbetare som kunde representera landskapet i London. Southbank Centre har sedan valt bland förslagen och sammanlagt har ett tjugotal ålänningar medverkat i *Nordic Matters*. Efter en utvärdering våren 2018 avgör kulturministrarna om ytterligare stora internationella kultursatsningar ska genomföras.

Under Norges ordförandeskap har projektet *Inkluderande kulturliv i Norden* startats med tillhörande arbetsgrupp, där Åland har en medlem utsedd vars mandat fortgår till 2019. Fokus ligger på att undersöka strukturella hinder och kulturen och frivillighetens roll för inkludering och integration.

De nordiska kulturministrarna har träffats två gånger under året. I april hölls ett nordiskt idrottstoppmöte på Svalbard, där Ålands minister ombads hålla ett inlägg. Under mötet avhandlades bland annat kvinnors idrottande, doping och återupprättande av förtroendet för toppidrotten. Det andra mötet hölls i samband med Nordiska Rådets session i Helsingfors. På kulturministrarnas och ämbetsmannakommitténs agendor har bland annat funnits följande punkter av väsentlig betydelse för landskapsregeringen:

- *Nordic Matters* – uppföljning av genomförda aktiviteter som genomförs under året samt hur en utvärdering ska genomföras. Vidare har diskussioner förts om hur Nordiska ministerrådet ska gå vidare med gemensamma nordiska kultursatsningar.

- Satsning på att ta fram bättre kunskapsunderlag för den nordiska kulturpolitiken genom att lyfta Kulturanalys Nordens verksamheter.
- Under 2017 har MR-K sjösatt ett pilotprogram vid namn *Volt* som ska främja barn och ungas delaktighet, eget kulturutövande och konstskapande samt bidra till ökad språkförståelse och nyfikenhet på andra nordiska länders kultur.

Ministerrådet för kultur har därtill under året gett direktiv om att medel ska avsättas för en utredning om att avskaffa geo-blockering mellan de nordiska länderna. Utredningen ska enligt planen genomföras under 2018, så att en rapport kan presenteras vid Nordiska Rådets session i slutet av 2018. I rapporten ska problematiken kring geo-blockeringen belysas dels ur ett nordiskt perspektiv, dels ur ett europeiskt perspektiv.

Under året förnyades också representanterna för de nordiska husen inför mandatperioden 2018–2019. Ålands landskapsregering har nominerat sina kandidater.

2.5.10 Språket

Inom ramen för Expertgruppen Nordens språkråd (ENS) har representanter från landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning tillsammans med representanter från de övriga nordiska länderna och självstyrande områdena kontinuerligt kvalitetssäkrat arbetet med den nordiska språkdeklarationen och språkkonventionen. Ett fortsatt fokus är att stärka barn och ungdomars språkförståelse av danska, norska och svenska. I grannspråksundervisningen läggs särskild vikt vid hörförståelse.

2.5.11 Utbildning och forskning (MR-U)

En övergripande prioritering inom landskapsregeringens utbildningspolitik är att värna om och stärka det nordiska utbildningssamarbetet och utveckla möjligheterna för unga och vuxna ålänningar att studera i andra länder. Genom gränshinderarbetet vidtas kontinuerligt åtgärder, särskilt för att utveckla förutsättningarna för ålänningarna att studera i Sverige bl.a. vid högskolor och universitet. Gränshinderarbetet omfattar samtidigt åtgärder för att erbjuda studieplatser på Åland för andra nordbor.

Det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet strävar till att Norden ska kunna hävda sig på en global kunskapsmarknad. Gemensamma nordiska möten och projekt är ett instrument för att främja en fördjupad dialog och förtydliga den nordiska samhörigheten och därmed även stärka Färöarnas, Grönlands och Ålands roll och position.

Kunskap är en konkurrensfaktor för att länder ska kunna attrahera talanger och öka sin tillväxt. Högre utbildning, såsom universitet och högskolor, blir viktiga producenter av kunskap. Inom organisationen för forskning och forskarutbildning (NordForsk) går arbetet generellt ut på att finansiera forskning i Norden.

Samverkan i nordiska nätverk som bidrar till kunskapsförmedling och policyutveckling i Norden och åländsk vuxenutbildning betonas inom ramen för Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL). Tyngdpunktsområden inom nätverket är vägledning, validering och distansstudier. Ålands samverkan i nätverket syftar till att bland annat stärka tyngdpunktsområdet integration och utbildningsarrangemang specifikt för till Åland inflyttade personer. Landskapsregeringen avser att knyta koordineringen av NVL:s insatser närmare landskapets utbildningspolitik under år 2018.

Utbildnings- och kulturavdelningen har sedan hösten 2015 medverkat i en nordisk arbetsgrupp inom ramen för NVL kring temat *IKT och*

vägledning. Gruppen har under 2017 utarbetat en rapport kring temat *Samordning av vägledningen i de nordiska länderna*. Rapporten ska publiceras under våren 2018. Gruppens arbete ska bidra till implementering av MR-U:s program *Kvalitet og relevans i uddannelse og forskning* och är ett samarbete mellan NVL:s vägledningsnätverk och distansnätverk. Arbetsgruppens uppgift är att stöda en god övergång mellan utbildning och arbetsliv och lyfta fram aktuella frågor inom vägledning på Färöarna, Grönland och Åland. Arbetsgruppens uppgift är att undersöka möjligheter och mervärde av att använda nya metoder och IKT-stöd i vägledningstjänster i de tre självstyrande områdena.

Landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning deltar i Nordplus Horizontal-projektet *Vägledare i samverkan* under 2016–2018 tillsammans med Centret för livslångt lärande vid Åbo akademi, Vägledningscentrum i Göteborg och Karrierveiledning i Østfold fylkeskommun. Syftet med projektet är att erbjuda kompetensutveckling och utbyta erfarenheter med nordiska kollegor inom livslång vägledning. Deltagarna får nya nordiska kontakter, kan ta del av expertföreläsningar i samband med seminarier, få ökad inspiration för det egna arbetet och stöd för professionell utveckling.

Landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning deltar också i ett av Nordiska rådet initierat projekt *0–24 tvärsektorielt samarbete för utsatta barn och unga*. Projektet pågår åren 2017–2019 och syftar till att bidra till erfarenhetsutbyte och kunskap om vilka insatser olika förvaltningsnivåer och sektorer gör samt hur man kan utveckla samarbete och relevant tjänsteutbud till utsatta barn och unga. Projektet ses som ett led i ett långsiktigt mål att motverka skolavhopp, utanförskap och fattigdom.

Inom projektet *Den nordiska vägen till en inkluderande grundläggande utbildning* kommer de nordiska kontakterna att fortgå. De nordiska samarbetsformerna inom speciellt utbildningsområdet men också delvis inom kulturområdet finansieras med medel ur Nordiska ministerrådets stödprogram *Nordplus* under administration och tillsyn av Nordplus programkommitté, i vilken Åland har två observatörsplatser. Programmet ger skolor på alla nivåer möjlighet att söka medel för mobilitet (elev-, klass- och lärarutbyten), projekt och nätverksaktiviteter mellan de nordiska och baltiska länderna samt självstyrande områdena Grönland, Färöarna och Åland. Syftet är att stärka och utveckla det nordiska samarbetet på skolnivå, bidra till att etablera en nordisk-baltisk utbildningsregion, stöda och utveckla utbildningen för ett livslångt lärande, stärka kunskaperna i nordiska språk och nordisk kultur samt främja en språklig och kulturell förståelse länderna emellan.

Landskapsregeringen avser fortsättningsvis aktivt bevaka penningtilldelningen till Nordplus-programmet och belysa Ålands roll i det nordiska samarbetet. Enligt ett avtal med Nordiska ministerrådet har landskapsregeringen som ett självstyrt område ansvar för att informera om programmet på Åland. Inom landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning upprätthålls på dessa grunder *Nordplus Informationspunkt Åland*.

De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) har mötts två gånger under året, i maj i Oslo och i november i Köpenhamn. Ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÄK-U), som har ett övergripande ansvar för utbildningssektorn i Norden, bland annat för fördelningen av tillgängliga anslag inom området, har under året förberett och följt upp ministerrådets ärenden. På utbildningsministrarnas och ämbetsmannakommitténs agendor har bland annat upptagits följande temaområden som ur landskapsregeringens synvinkel haft betydelse för det fortsatta arbetet:

- Utbildningens betydelse för att motverka polarisering och extremism
- Kvalitet i högre utbildning

- Framtida nordiskt utbildningssamarbete

Under den första punkten har ministerrådet lyft fram småbarnspedagogikens betydelse för grundläggande inlärningsstrategier och för att väcka nyfikenhet för lärandet. Samarbetet mellan förundervisningen och skolan är viktigt för att kunna forma en gemensam kunskapssyn och vision för det livslånga lärandet. Barnomsorgen och skolan kan inkludera alla och ges sålunda förutsättningar till alla skapa en gemensam plattform för att utveckla kritiskt tänkande och reflektion över olika företeelser i samhället. Utbildningssektorn är därför kanske den viktigaste av alla institutioner som når ut till de flesta för att ge individen verktyg som motverkar polarisering och marginalisering.

Gällande framtida nordiskt utbildningssamarbete har utbildningsministrarna konstaterat att man i framtiden kommer att vara allt mer beroende av en gemensam utbildnings- och arbetsmarknad i Norden för att säkra kompetensförsörjningen. Det är därför viktigt att betona behovet av en gemensam kunskapsgrund för att möjliggöra ett gränsöverskridande kompetensflöde såväl inom den högre utbildningen som inom olika branscher på arbetsmarknaden. För att underlätta flödet är gemensamma nordiska digitala plattformar av avgörande betydelse för att möjliggöra ett smidigt utbyte av studerande mellan universitet och för att stimulera innovation och forskning. En hög bildningsnivå har alltid varit kännetecknande för den nordiska identiteten.

Under året har Åland deltagit i 23 projekt (projekt, nätverk eller mobilitet) inom *Nordplus* som är Nordiska ministerrådets stödprogram för utbildning. Medverkande skolor, föreningar eller organisationer har varit Källbo skola, Strandnäs skola, Ytternäs skola, Ålands lyceum, Ålands yrkesgymnasium, Ålands musikinstitut, Högskolan på Åland, Föreningen Norden på Åland, Ålands konstförening och Ålands bildningsförbund.

Från och med år 2013 har Åland haft sakkunniga representanter i de olika nätverksgrupperna för vuxnas lärande (NVL) d.v.s. i grupperna med uppgift att utveckla vägledning, distansstudier och validering. Inom ramen för Ö-nätverket arrangerade Ålands gymnasium år 2016 ett To-Do-seminarium på temat *Vad behövs för att nyanlända ska känna sig integrerade på Åland?* Ett uppföljningsseminarium hölls i februari 2017.

2.5.12 Jämställdhet (MR-JÄM)

Regeringarna i de nordiska länderna och i de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland samarbetar på jämställdhetsområdet under ledning av de nordiska jämställdhetsministrarna som tillsammans bildar ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM). Målsättningen för arbetet i MR-JÄM är att det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet ska leda till nordisk nytta. Arbetet ska bygga på välgrundade kunskaper och fakta som könsindelad statistik, genusforskning och kompetens. Samarbetet ska vara dynamiskt och fortlöpande och anpassas till aktuella problemställningar i de nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland.

Ålands representant i ämbetsmannakommittén för jämställdhet tar initiativ gällande åländska intressen på jämställdhetsområdet samt bevakar, utvecklar och följer upp initiativ som är relevanta för landskapet.

Jämställdhetsministermötet 2017 upptogs till stora delar av diskussioner kring fortsatt samarbete om jämställdhet i asylprocesser, hat och hot på nätet samt av ett nytt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet.

Målsättningen för det nordiska samarbetsprogrammet *Tillsammans för jämställdhet – ett starkare Norden* under 2015–2018 är bland annat att vidta åtgärder för ett effektivt jämställdhetsarbete samt att höja kunskapen om jämställdhet i Norden bland såväl medborgare, parlamentariker som hos

regeringarna och i Nordiska ministerrådets egna organ och projekt. Det nordiska samarbetet utgör en samarbetsregion internationellt genom att bidra till erfarenhetsutbyten i till exempel FN och i Nordens närområden.

Det nu gällande nordiska samarbetsprogrammet innehåller två övergripande teman: det offentliga rummet samt välfärd och innovation. Tvärgående teman är hållbar utveckling med fokus på mångfald, samt pojkars och mäns aktiva deltagande i jämställdhetsarbetet. Jämställdhetssektorn lyfter betydelsen av social hållbarhet och inom det ett mångfaldsperspektiv. Män och jämställdhet har utvecklats från att handla om mäns delaktighet i kvinnors kamp till mäns specifika jämställdhetsproblem till exempel inom hälsa och välfärd, utbildning, marginalisering och faderskap. Jämställdhetsarbetet undersöker mansrollen i olika situationer i samhället. Jämställdhetsintegration är strategin för genomförandet av åtgärder för förverkligande av målsättningarna.

Den nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhet har under året hållit tre möten där två möten hade stort fokus på sexism och hatyttringar som riskerar att tysta röster i det offentliga rummet. Diskussionerna handlade mycket om de utmaningar som är kopplade till att det offentliga rummet i takt med den digitala utvecklingen utvidgats till nya arenor. Andra temaområden för ämbetsmannakommittén under 2017 var förebyggande arbete mot våld i nära relationer, jämställdhet i arbetslivet utifrån premissen om kvinnors och mäns rätt till ekonomisk självständighet.

Ålands landskapsregering följde under 2017 upp det nordiska samarbetsprogrammet gällande hälsa/ohälsa genom att det åländska jämställdhetsarbetet har hälsa, vård och jämställdhet som fokusområde under året. Utsatthet för våld är ett stort folkhälsoproblem och konsekvenserna är omfattande för hela samhället. Landskapsregeringen konstaterar att Åland har en unik möjlighet till följd av sin storlek att införa nolltolerans mot våld. Landskapsregeringen arbetar förebyggande mot våld genom att påbörja arbetet med en förändring av normen för maskulinitet som ett sätt att förbättra ålänningars hälsa, skapa ett tryggare samhälle och ge våldsutsatta personer som lever i relationer en möjlighet att utvecklas till fria individer. Landskapsregeringen har även i samarbete med Ålands statistik- och utredningsbyrå genomfört enkätundersökningen *Våld i nära relationer på Åland 2017 – Undersökning om förekomst av våld i nära relationer*.

Under 2018 kommer fokus för det åländska arbetet att ligga på att utarbeta en handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer 2018–2019.

I det åländska samhället pågår en process med målsättningen om ett hållbart och bärkraftigt Åland där ett jämställt Åland är en uttalad målsättning. Åland har under året publicerat *På tal om jämställdhet – Åland 2017* för att öka kunskapen om hur könsroller formar och påverkar individer, strukturer och samhälle. Jämställdhetsarbete och jämställdhetsutbildning har stärkts gällande områden som berör användningen av könsbaserad statistik som underlag för beslut

Kunskap om flickors, pojkars, kvinnors och mäns livsvillkor är förutsättning och grund för åtgärder som på sikt motverkar och förändrar strukturer som bidrar till ojämställdhet på samhällslevelen.

Landskapsregeringen har under 2017 prioriterat omfattande utbildnings- och kompetenshöjande insatser för att skapa en grundläggande förståelse för genus- och jämställdhetsfrågor. Alla som använder sig av skattefinansierad verksamhet ska känna trygghet i att bemötande och service utformas och att resurser fördelas likvärdigt så att de svarar mot flickors/kvinnors och pojkars/mäns livsvillkor och behov.

Under 2018 kommer det svenska ordförandeskapet att fortsättningsvis ha fokus på män och jämställdhet, förebyggande arbete mot våld och jämställdhetsintegration vilket innebär att de åländska fokusområdena för

jämställdhetsarbetet kompletterar och stöds av det nordiska samarbetet på området.

Landskapsregeringen konstaterar ändå att jämställdhet eller ojämställdhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas och därför ska genus- och jämställdhetsperspektivet finnas med i landskapsregeringens dagliga arbete – från förslag till genomförande och utvärdering.

Landskapsregeringen fortsätter samarbetet med Nationellt Centrum för Kvinnofrid i Uppsala gällande kvinnofridslinjen och med Alternativ til Vold i Oslo gällande gruppverksamhet för förövare. Utbildning, kontinuerlig kompetensutveckling och handledning för berörda aktörer ingår i det nordiska samarbetet.

2.5.13 Integration

Under 2018 kommer arbetet med det nordiska samarbetsprogrammet för integration (2016–2018) att fortsätta. Målsättningen är att stödja ländernas integrationsarbete genom utbyte av erfarenheter och skapande av ny kunskap. Nordens välfärdscenter har fått i uppdrag att upprätta en idébank i samarbete med Nordregio. En hemsida har skapats för att dela erfarenheter, fakta och statistik: www.nordicwelfare.org/sv/integrationnorden/

Integrationsfrågor behandlas därutöver inom ramen för det sektoriella samarbetet. Under 2016 beslöts att inte tillsätta ett ad hoc-ministerråd för integration, utan istället hålla informella möten med de nordiska ministrarna som ansvarar för integration. Ett andra informellt möte hölls i september 2017 under det norska ordförandeskapet. Mötet behandlade följande teman: bosättningsmodeller samt invandrades och flyktingars deltagande i arbetsmarknaden. Sveriges ordförandeskap planerar hålla ett möte under 2018.

Landskapsregeringen följer integrationssamarbetet på ett övergripande plan, inom ramen för de olika ministerråden samt genom representanter i vissa nordiska nätverk och projekt. Som exempel kan nämnas ö-nätverket inom Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) som haft integration som tema. Landskapsregeringen deltar även som observatör i ett två-årigt nordiskt projekt på tema hur man kan förhindra människohandel för tvångsarbete. Att fördjupa kunskapen om hur schyssta arbetsvillkor för inflyttad och utländsk arbetskraft kan säkerställas är en fråga som är viktig med tanke på Ålands förhållandevis stora arbetskraftsinvandring. Projektet som inleddes i september 2016 avslutas under 2018 och kommer att resultera i nationella riktlinjer för företag och organisationer samt skraddarsydda utbildningsmoduler för olika risksektorer. Riktlinjerna som för Finlands del tas fram i Helsingfors kommer att översättas till svenska och kan användas på Åland.

2.5.14 Digitalisering (MR-DIGITAL)

De nordiska samarbetsministrarna beslöt den 22 juni 2017 att för åren 2017 – 2020 upprätta ett tillfälligt ministerråd för digitalisering, MR-DIGITAL. Ministerrådet består av medlemmar från de nordiska länderna, Åland, Färöarna samt Grönland. Även de baltiska länderna kommer så långt som möjligt att bjudas in till samarbetet som deltagare i ministerrådets sammanträden och som partner i gemensamma projekt.

Landskapsregeringen utsåg den 17 augusti minister Tony Asumaa till medlem av ministerrådet.

En viktig grund för samarbetet om digitaliseringen blir den gemensamma deklARATION som de nordiska och baltiska ministrarna antog vid ministermötet på *Digital North*, den nordisk-baltiska ministerkonferensen om digitalisering som hölls i Oslo 24 – 25.4 2017.

Deklarationen fokuserar på tre delmål:

- att stärka de nordiska och baltiska ländernas digitala omställningsförmåga, bland annat genom att skapa en integrerad region för transnationella digitala tjänster i den offentliga sektorn
- att stärka konkurrenskraften för regionens företag genom digitalisering
- att samarbeta om att uppfylla målen under Digital Single Market i den nordisk-baltiska regionen med särskild fokus på att främja utvecklingen av digitala tjänster över nationsgränserna.

MR-DIGITAL höll sitt första möte i Oslo den 8 december 2017, under mötet behandlades ministerrådets prioriteringar för 2018 – 2019. Dessa innefattar:

- att åstadkomma en gemensam nordisk och baltisk identifieringslösning för att underlätta gränsöverskridande tjänster samt datautbyte
- att ta fram en strategi för utnyttjande av 5G
- att ta fram en nordisk standard för e-upphandling
- att identifiera gränsöverskridande tjänster samt underlätta för att implementera dessa

2.5.15 Finans (MR-FINANS)

De nordiska regeringarnas samarbete inom ekonomi- och finansområdet leds av de nordiska finansministrarna, vilka utgör ministerrådet för finans. Samarbetet lägger grunden för att främja nordiska intressen internationellt samt för en mer omfattande global och nordisk ekonomisk integration. Vid ministerrådsmötena utbyts även aktuell information om den ekonomiska situationen i respektive land och om den förda ekonomiska politiken. Därtill tas vissa gränshinderärenden och skatteavtalsfrågor upp.

De nordiska finans- och ekonomiministrarna hade ett möte den 24 mars 2017 i Oslo. Under mötet diskuterades ämnen som den nordiska bankmarknaden och Brexit.

Ämbetsmannakommittén för finans har främst till uppgift att förbereda ministerrådets möten och ta ställning till olika projektansökningar. Landskapsregeringens finansavdelning kommer att stärka deltagandet i det nordiska finanssamarbetets ministerråd, särskilt i frågor med koppling till gränshinder med anknytning till skattegränshanteringen, initiativ till ändringar av det nordiska dubbelbeskattningsavtalet eller ärenden initierade av Färöarna eller Grönland.

2.5.16 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

MR-FJLS höll sitt sommarmöte i Ålesund, Norge den 27–28 juni 2017. Vid mötet hölls en politisk dialog om antibiotikaresistens, om ett ökat värdeskapande inom matproduktionen och om situationen vid NordGen. Under ministermötet diskuterades bl.a. arbetet med en strategi för den nordiska bioekonomin där Åland lyfte fram gränslandet mellan hav och jord samt förslag om en gemensam nordisk träbyggnadsstrategi. Ministrarna gjorde även gemensamma uttalanden om begränsning av matsvinn, fiskekriminalitet samt om jordbruk och klimat. Landskapsregeringen representerades på mötet av vice-lantrådet, skogsbruksbyrån och jordbruksbyrån. I anslutning till mötet ordnades även tre seminarier gällande antibiotikaresistens, jordbruk och klimat samt skogsbruk, klimat och biodiversitet.

Inom skogssamarbetet har landskapsregeringen även deltagit vid Samnordisk skogsforsknings (SNS) styrelsemöte i Stockholm den 31 oktober 2017. Vid mötet antogs en ny strategi för åren 2018–2021 samt en ny logotyp för SNS. Vidare diskuterades verksamhetsplanen för 2018 samt SNS engagemang i ministerrådets sommarmöte i Sverige 2018. Ordförandeskapet

för SNS övergår vid årsskiftet från Sverige till Norge för de kommande fyra åren och en ny ordförande valdes för perioden, medan det beslöts att sekretariatet fortsättningsvis blir kvar i Sverige i ett år för att möjliggöra en överlappning och bättre inskolning av funktionen. Under mötet beviljades även medel för ett flertal forskarnätverk och deltagande länder och autonoma områden presenterade nyheter från skogligt håll.

2.5.17 Miljö (MR-M)

Det nordiska miljösamarbetet styrs i första hand av det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2013–2018. Även nya aktuella frågor som är intressanta ur ett nordiskt perspektiv behandlas. För landskapsregeringen är frågor kopplade till EU-bestämmelser eller planerade nya EU-bestämmelser särskilt intressanta. Det gäller exempelvis skyddet av Östersjön och avfallshantering. Arbetet utförs till stor del i nordiska arbetsgrupper där landskapsregeringen är aktiv eller i varierande grad följer med arbetet.

Landskapsregeringen kommer att delta i arbetet med det samarbetsprogram för miljö- och klimatsektorn 2019–2022 som ska ersätta det nordiska miljöhandlingsprogrammet.

Landskapsregeringen kommer även att delta i arbetsgruppen för hållbar konsumtion och produktion vars mål är att utveckla, samordna och evaluera nödvändiga styrmedel i arbetet med hållbar konsumtion och produktion. I småsamfundsgruppen som arbetar med miljöfrågor i mindre områden kommer landskapsregeringen fortsatt att delta. Landskapsregeringen kommer följa nordiska avfallsgruppens arbete för att ta fram kunskapsunderlag så att det ska finnas bra förutsättningar för att ställa om till cirkulär ekonomi samt att öka återanvändningen och förebygga avfall.

Landskapsregeringen kommer under året så långt resurserna räcker följa arbetet i havgruppen, som arbetar med miljöfrågor kopplade till kust och hav, och då särskilt de projekt rörande mikroplaster som havgruppen stöder och medverkar i.

Miljöministrarna höll två möten under 2017 och vicelantrådet Camilla Gunell deltog i ett av dem. Vid mötet den 2 maj i Oslo diskuterades hur de nordiska länderna gemensamt kan visa ett ledarskap i klimatfrågor och genom Oslo-deklarationen befästes det nordiska samarbetet kring implementeringen av Paris-avtalet. Dessutom diskuterades bland annat marinedskräpning med plast samt grön konkurrenskraft inom transportsektorn. Det andra mötet hölls i samband med Nordiska rådets session i Helsingfors den 1 november och då diskuterades bland annat huvudteman för det kommande samarbetsprogrammet 2019–2022. Dessutom hade MR-M inbjudit ett antal innovationsdirektörer för att fördjupa sig mera i frågan om klimat och transport och hur detta kunde användas för att stärka den nordiska konkurrenskraften.

Landskapsregeringen deltog i två av fyra möten som hållits i ämbetsmannakommittén för miljö. Vid mötena har bland annat arbetsgruppernas årsrapporter för 2016 och arbetsprogram för 2018 diskuterats och godkänts, plastprogrammet har diskuterats, samt arbetet med en genomlysning av miljösektorn samt det kommande samarbetsprogrammet för 2019–2022. Vid mötena diskuterades också förberedelser för och uppföljning av miljöministermöten.

För att stöda genomförandet av det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2013–2018 finns åtta arbetsgrupper. Landskapsregeringen har deltagit i två möten i arbetsgruppen för hållbar konsumtion och produktion samt deltagit i två möten i nordiska avfallsgruppen. Landskapsregeringen har också följt arbetet i nordiska havgruppen, men inte deltagit i något möte under året.

Inom NordGen, som också arbetar under Nordiska Rådet, har Åland en nationell koordinator inom området husdjur med ansvar för den nationella strategin för Ålands del. Arbetet i NordGen handlar om bevarandet av gen-resurser med anknytning till bevarandet av den biologiska mångfalden.

2.5.18 Social- och hälsopolitik (MR-S)

Det nordiska samarbetet inom social- och hälsoområdet är baserat på gemensamma nordiska värderingar, som utgör fundamentet i den nordiska välfärdsmodellen. Landskapsregeringen kommer att fortsatt medverka i det nordiska samarbetet kring funktionshinder för att stärka tillämpningen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen strävar till att förbättra rättigheterna för barn, unga, män och kvinnor med funktionsnedsättning samt bidra till ett mer universellt utformat samhälle. En ny handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder ska utarbetas och ett nytt *Råd för nordiskt samarbete om funktionshinder* ska utses baserat på ny mandatperiod. Rådets arbete täcker flera olika politikområden. En annan viktig del är att inom gränshindersrådet främja fri rörlighet och avvärja gränshinder som drabbar personer med funktionsnedsättning.

Inom den nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete ger landskapsregeringens medverkan ett mervärde genom att erfarenheter av alkoholpolitiska initiativ delas och gemensamma nordiska ärenden bereds. I gruppen koordineras även inspel inom EU och internationellt. Arbetsgruppen samarbetar med tjänstemannagrupperna för narkotika- och tobakspolitiska frågor.

Landskapsregeringen har en representant i den s.k. Svalbardgruppen och har kunnat medverka i utbytet av information kring asylsökande i nordiska länder, frågor som gäller terrorhot, tillgång till kritiska läkemedel och andra beredskapsfrågor. Svalbardgruppens uppgift är att följa upp, främja och utvärdera hur det nordiska hälsoberedskapsavtalet genomförs och fungerar. År 2017 har gruppen arbetat med sin framtidsstrategi med hjälp av en utomstående konsult och haft många workshops. Strategidokumentet blev klart till hösten och godkändes av EK-S.

Patientrörligheten över nationsgränserna växer snabbt men i den nuvarande statistikproduktionen finns det bara begränsade möjligheter att få kunskap om detta fenomen. En ny grupp inom Norden, *Patientrörelse i Nordiska länder*, bildades för att göra en förstudie om hur olika patientgrupper, papperslösa m.m. får vård i Norden. Landskapsregeringen har en representant i projektgruppen och förstudien presenterades våren 2017 för Nordiska ministerrådet.

I Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (Nomesko) insamlas årligen hälsostatistik från de nordiska länderna, för Ålands del över Ålands hälso- och sjukvårdspersonal. Gruppen ansvarar för publiceringen av statistiken. Arbetet i gruppen ger möjlighet för Åland att göra jämförelser med övriga Norden. År 2017 har gruppen diskuterat en hemsida och planerar att anställa projektledare 2018 för att genomföra ett hemsidaprojekt. Både Nomeskos och Nososkos (Nordiska socialstatistikkommittén) hemsidor flyttas till en annan plattform vilket ger möjlighet för bättre publikationer.

Landskapsregeringen deltar i den nordiska gruppen för hälsovårdspersonal, den s.k. Arjeplog-gruppen. Gruppens syfte är att främja patientsäkerhet och motverka onödiga gränshinder mellan de nordiska länderna. Under 2017 har gruppen arbetat med förnyandet av Arjeplog-avtalet, diskuterat implementeringen av IMI-förordningen om ett informationssystem för EU:s inre marknad, samt diskuterat ett varningsregister i Norden gällande hälso- och sjukvårdspersonalens behörighetsgränssningar. Under 2017 har

gruppen följt hur EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv 2005/36/EG har implementerats i de nordiska länderna.

Landskapsregeringen följer även arbetet i grupperna som arbetar med högspecialiserad vård, psykiatri och prioriteringar samt i den nygrundade Nordiska Folkhälsoarenan samt OneHealth Strategy Group men har ingen fast medlem i dessa grupper.

Landskapsregeringen beredde tillsammans med Rädda barnen på Åland, Ung Resurs, Nordiska välfärdscenter och Nordiska ministerrådet det femte Nordiska dialogmötet på temat barn och ungas psykiska hälsa.

Under år 2017 har landskapsregeringen deltagit i arbetet med revideringen av den nordiska konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

Vid ett möte i Oslo den 30 mars 2017, i vilket social- och hälsovårdsminister Wille Valve deltog, beslöt de nordiska social- och hälsovårdsministrarna bland annat att be generalsekreteraren låta utföra en strategisk genomlysning av det nordiska samarbetet på det sociala området. MR-S har tidigare utfört en motsvarande genomlysning beträffande hälsosamarbetet. Landskapsregeringen bedömer det som positivt att det sociala området prioriteras inom det nordiska samarbetet och att resursallokeringen ökat för det sociala området.

I genomlysningen ska man bl. a. se närmare på

- vilka områden man kan nå nordisk nytta i form av effektivisering och/eller högre kvalitet genom nordiskt samarbete
- var det finns störst potential i form av kompetens och kapacitet och/eller var det finns behov att öka kompetensen eller kapaciteten
- hur man kan uppnå detta, t.ex. genom konkreta förslag till arbetsfördelning, koordinering och gemensamma lösningar men också att lyfta fram var det finns behov av tvärsektorieellt samarbete.

De här frågeställningarna ska belysas i förhållande till insatser, service och tjänster för barn, socialt utsatta personer, personer med funktionsnedsättningar och äldre. Genomlysningen ska omfatta såväl den offentliga sektorns som civilsamfundets arbete för kvinnor och män, flickor och pojkar på det sociala området. Den strategiska genomlysningen ska iakttä relevanta EU-initiativ och EU-lagstiftning samt relevant internationellt samarbete på det sociala området så att genomlysningen kan bidra till att skapa sammanhang och understöda landets övriga internationella samarbete.

Norden 2020

Inom ramen för Nordiska ämbetsmannakommittén för social- och hälsopolitik (ÄK-S) har landskapsregeringen under år 2017 deltagit i referensgruppen för det treåriga prioriteringsprojektet *Ett öppet och innovativt Norden med välmående människor 2020 - Lika möjligheter till välfärd, utbildning, kultur och arbete*.

Projektet fokuserar på den nordiska välfärdsmodellens utveckling, prestationer och utmaningar. Projektets målsättningar är att

- utveckla nordiskt samarbete i en mer tvärsektorieell riktning,
- skapa en ny modell för det tvärsektorieella expertsamarbetet som gagnar både det politiska nordiska samarbetet och den nordiska profileringen internationellt (Team Nordic) och
- förbereda vägen för ett nordiskt tvärsektorieellt kunskaps- och kompetenscenter som ska bistå nationellt och internationellt alla de nätverk i Norden som önskar utveckla sina välfärdsmodeller.

Socialt och kulturellt hållbar utveckling genom välfärd, mångfald, och jämställdhet är temat som genomsyrar projektet. Barn och unga står i fokus. Dessutom strävar man efter att utnyttja nordiska forsknings- och innovationsinitiativ. Avsikten är också att inom ramen för projektet utnyttja de olika nordiska samarbetsorganen och deras expertis, samtidigt som man främjar nordiska nätverk. Projektet bygger på resultat från de senaste ordförandeskapen, bland annat Islands *Välfärdsvakt*, Bo Könbergs rapport, och Nordiska ministerrådets program för demokrati, inkludering och säkerhet.

2.5.19 Lagsamarbetet (MR-LAG)

Eftersom arbetet i MR-LAG främst rör frågor utanför Ålands lagstiftningsbehörighet har landskapsregeringen inte deltagit i arbetet under året.

2.5.20 Informella nordiska ministermöten

Då Nordiska ministerrådet 2006 genomgick en reform där antalet ministerråd minskades från 18 till 11, försvann frågor från det formella nordiska samarbetet i vilka Åland har intresse och egen behörighet. Bland dessa frågor finns ministerrådet för transport samt fackområden inom kommunal förvaltning, exempelvis byggande och boende. De nordiska transport- och kommunministrarna har utanför Nordiska ministerrådets regi fortsatt sina kontakter i ett informellt samarbete. Det är landskapsregeringens uppfattning att Ålands infrastruktur- och kansliminister ska delta i dessa fackministermöten.

Den 15–16 augusti 2017 mötte nordiska kommunministrarna och tjänstemän i Bornholm i Danmark. Kansliministern Nina Fellman och rättssakkunnig Raine Katajamäki representerade Åland. På mötet diskuterades alternativ för olika former av medborgarinflytande, konkurrensfrågor mellan offentliga och privata aktörer samt aktuella frågor gällande kommunväsendet. Världlandet för nästa års möte är Finland.

2.6 Samarbetet med Nordiska rådet

Under år 2017 innehade Finland ordförandeskapet i Nordiska rådet och vice-ordförande i Ålands delegation i Nordiska rådet, Britt Lundberg, har som Nordiska rådets president lett dess arbete. Nordiska rådets 69:e session ägde rum den 31 oktober – 2 november i Helsingfors. Från landskapsregeringen deltog lantrådet Katrin Sjögren, vicantrådet Camilla Gunell, nordiska samarbetsministern Nina Fellman, social- och hälsominister Wille Valve och utbildnings- och kulturminister Tony Asumaa. Lantrådet talade under regeringschefernas toppmöte på temat *Norden som världens mest integrerade region med tillit som gemensam styrka och med gränshinder överst på dagordningen*. Till grund för toppmötet låg rapporten *”Tillit – det nordiska guldets”* som pekar på Norden som världsledande i synnerhet inom social tillit i samhället. Nordiska samarbetsministern Nina Fellman redogjorde för ministerrådets arbete med hållbar utveckling.

Den 4 april arrangerades Nordiska rådets minisession i Stockholm. Tre av de nordiska samarbetsministrarna, Nina Fellman från Åland, Frank Bakke-Jenssen från Norge och Margot Wallström från Sverige höll inlägg i debatten om förhållandet Norden – USA.

Under 2018 innehar Norge presidentskapet i Nordiska rådet. Landskapsregeringen avser att genom diskussion i Ålands delegation stötta och samordna insatser som gagnar Ålands roll i det nordiska samarbetet och sätta frågor av åländskt intresse högt upp på den nordiska dagordningen.

2.7 Norden och EU

Landskapsregeringen kommer att ta en aktiv del i det allt starkare samarbetet mellan det nordiska samarbetet och EU. Under de två senaste årens finländska och norska ordförandeskap har implementeringen av EU-direktiv satts i fokus. Landskapsregeringen kommer som en del av gränshinderarbetet medverka till att implementeringssamarbetet fortsätter.

Landskapsregeringen stöder också utvecklingen mot att de nordiska medlemmarna agerar gemensamt i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocesser.

3. EU

Varje år antar EU-kommissionen ett arbetsprogram som innehåller planerade åtgärder inför det kommande året. Arbetsprogrammet ger allmänheten, rådet och Europaparlamentet information om nya initiativ och satsningar.

Den 24 oktober 2017 presenterades 2018 års arbetsprogram, där EU-kommissionen lägger fram sina planer för att avsluta arbetet med ordförande Jean-Claude Junckers tio politiska prioriteringar, liksom flera långsiktiga initiativ för EU:s framtid.

Årets arbetsprogram omfattar 26 nya initiativ och har två inriktningar. För det första omfattar arbetsprogrammet riktade lagstiftningsåtgärder för att färdigställa arbetet inom prioriterade politikområden. Dessa kommer att läggas fram senast i maj 2018 så att Europaparlamentet och rådet kan slutföra lagstiftningsarbetet före valet till Europaparlamentet i juni 2019. För det andra omfattar arbetsprogrammet ambitiösa åtgärder och initiativ som är mer långsiktiga, när det nya EU med 27 medlemsstater formar sin framtid för åren fram till 2025 och därefter. Förslagen återspeglar den diskussion som EU-kommissionen inledde med sin vitbok om EU:s framtid och Jean-Claude Junckers tal om tillståndet i unionen 2017.

I årets program finns även 12 nya Refit-förslag som ska förbättra kvaliteten på gällande EU-rätt och borga för att reglerna är ändamålsenliga. För att vara resultatinkriktad lyfter kommissionen i arbetsprogrammet fram 66 prioriterade pågående förslag som lagts fram under de senaste två åren och som behöver antas snabbt av Europaparlamentet och rådet. EU-kommissionen vill även dra tillbaka 15 pågående förslag.

EU inverkar idag på de flesta områden och har ett omfattande regelverk som kontinuerligt uppdateras och utökas. Eftersom Åland har en i sammanhanget liten förvaltning går en stor del av resurserna åt till att genomföra det regelverk som alla EU-medlemsstater och dess lagstiftande regioner är förpliktigade att genomföra. Generellt kan sägas att speciellt två saker präglar landskapets ställning vid beredning av ny lagstiftning i EU. För det första är Ålands inflytande främst av indirekt natur och för det andra är landskapsregeringens resurser begränsade. Därför är det viktigt att det finns klara riktlinjer för vilka EU-ärenden som är viktiga för landskapet. Detta kapitel återspeglar således inte den verksamhet som idag bedrivs vid landskapsregeringen när det gäller EU-relaterade frågor, utan behandlar de prioriteringar som landskapsregeringen gjort i de frågor i vilka Åland inte enbart ska lägga resurser på att genomföra befintlig EU-lagstiftning, utan försöka påverka EU:s initiativ till lagstiftning.

Utgående från kommissionens arbetsprogram har landskapsregeringen valt ut de initiativ som kommer att prioriteras inom landskapet under 2018. Alla prioriterade ärenden för 2018 är inte nya. Beredningen av en del ärenden har redan påbörjats vid EU:s institutioner, vilket innebär att även beredningen vid landskapsregeringen av dessa ärenden är påbörjad. I kapitel 3.2 finns ett avsnitt om varje prioriterat ärende. I kapitel 3.3 sammanfattas landskapsregeringens nya prioriteringar utifrån kommissionens arbetsprogram för 2017. I kapitel 3.4 beskrivs landskapsregeringens EU-arbete under det gångna året.

3.1 Landskapets möjligheter till inflytande i EU-ärenden

3.1.1 Landskapsregeringens specialrådgivare i Bryssel

Åland har en specialrådgivare vid Finlands ständiga representation till EU. Tjänstemannen är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Tjänstemannen

bevakar ärenden under lagstiftningsprocessen som är av intresse för landskapsregeringen och förmedlar informationen till Åland samt arbetar aktivt med att föra fram landskapets positioner till EU:s institutioner redan under beredningsperioden. Att skapa och upprätthålla nätverk med relevant fokus för landskapet är även det en viktig del av specialrådgivarens uppgifter.

Under 2017 har specialrådgivaren fört fram landskapets positioner i en rad för Åland viktiga ärenden, t.ex. vad gäller upphovsrättsreformen. Specialrådgivaren har även strävat till att informera allmänheten om pågående lagstiftningsprocesser, dels genom att anordna pressfrukost för lokal media vid varje Ålandsbesök och dels genom att sammanställa månatliga nyhetsbrev.

3.1.2 Samarbete med Europaparlamentariker

Europaparlamentet har lagstiftningsmakt som omfattar en majoritet av de områden som ingår i EU:s lagstiftningsbehörighet. Parlamentet kontrollerar även EU:s budget och godkänner kommissionen. Dessutom krävs Europaparlamentets godkännande för en mängd internationella avtal som förhandlats fram av unionen, till exempel inom internationell handel.

Landskapsregeringen har under en längre tid samarbetat med flera parlamentariker och partigrupper både på politisk och tjänstemannanivå. Genom att föra en dialog med parlamentarikerna har landskapsregeringen haft möjlighet att påverka den politiska processen inom EU till förmån för landskapets intressen.

Landskapsregeringen har ett väl inarbetat nätverk och goda kontakter med Europaparlamentet, och samarbetar med såväl finländska parlamentariker som med parlamentariker från andra medlemsstater, beroende på vilka ärenden som är på agendan. Landskapsregeringen framför fortlöpande ställningstaganden i olika frågor till dessa kontakter. Landskapsregeringen har två gånger under det gångna året träffat olika Europaparlamentariker för att diskutera en åländsk Europaparlamentsplats.

Landskapsregeringen ämnar under det kommande året fortsätta samarbetet med relevanta Europaparlamentariker.

3.1.3 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner

Landskapsregeringen har möjlighet att påverka lagstiftning på EU-nivå dels genom att i dialog med Finlands regerings beredningsorgan bearbeta den nationella ståndpunkten och dels genom att i direkt dialog med EU:s institutioner föra fram landskapsregeringens ståndpunkt. Landskapsregeringen har under de senaste åren tillsammans med en grupp samarbetspartners aktivt arbetat för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner. Detta för att få till stånd en lagändring inom upphovsrättsområdet som skulle möjliggöra för åländska konsumenter av svensk kabel-TV att även se innehållet på nätet. En lagändring är på väg och lagstiftningsprocessen är i sitt slutskede. Landskapsregeringen har arbetat för en högre ambitionsnivå från lagstiftarnas sida än vad som förmodligen blir resultatet. Arbetet med att försöka påverka beslutsfattandet har dock varit en nyttig erfarenhet för landskapsregeringen och landskapsregeringen kommer även i framtiden att kunna dra nytta av det nätverk som byggts upp på området.

3.1.4 Regionkommittén

Finland har nio platser i regionkommittén varav en plats enligt självstyrelselagen tillsätts av Åland. Åland har i regionkommittén bland annat möjlighet att påverka de utlåtanden som regionkommittén avger. Den kontaktskapande verksamheten med andra regioner och lokala samfund från EU-

medlemsstaterna är viktig i syfte att skapa nätverk och allianser för att driva frågor som är av betydelse för Åland.

Den åländska ledamoten såväl som suppleanten deltar vid plenar- och arbetsutskottsmöten och får på det sättet goda insikter i vilka frågor som är aktuella i EU-sammanhang. Varje plenum inleds med att en kommissionär eller parlamentsledamot informerar om ett aktuellt område. Vid den efterföljande debatten har den åländska ledamoten ofta tagit tillfället i akt och informerat om på vilket sätt det aktuella ärendet eller förslaget till direktiv kan komma att få följder för Åland. Exempel på det är upphovsrättsfrågor och möjligheten för Åland att få en egen parlamentsplats vid en eventuell omfördelning av Europaparlamentsplatserna i samband med Storbritanniens utträde ur EU.

Den åländska ledamoten och suppleanten sitter i de två utskotten *Utskottet för utbildning, ungdomsfrågor, kultur och forskning* (SEDEC) och *Utskottet för medborgarskap, god förvaltningssed, institutionella frågor och yttre förbindelser* (CIVEX). Den åländska ledamoten sitter även med i den mellanregionala gruppen *Östersjöregioner*.

Arbetet i Regionkommittén har under 2017 långt präglats av kommissionens arbetsprogram, av det aviserade brittiska utträdet ur Europeiska unionen och de utmaningar detta medfört för EU:s institutioner. Den åländska ledamoten har vid såväl gruppmöten som under debatter i plenum lyft frågan om rätten till en parlamentsplats för Åland. Ledamoten har även lyft frågan i den nationella gruppen. En annan viktig fråga som lyfts från åländsk sida är att uppmärksamma de problem som geoblockeringen skapar i språkligt hänseende.

Den åländska ledamoten har aktivt deltagit i plenardebatterna i allmänna frågor som utvecklar regionerna.

3.1.5 Subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen, på de områden där unionen inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå.

Enligt Lissabonfördraget ska alla nationella parlament få ta del av utkastet till lagstiftningsakter för att bedöma initiativens förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Enligt 9 kap. 59a § självstyrelselagen kan lagtinget i frågor som hör till landskapets behörighet delge riksdagen ett motiverat yttrande om huruvida ett utkast till lagstiftningsakt från Europeiska unionen är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas Europeiska unionens institutioner.

Landskapsregeringen gör i de samråds- och informationsärenden som tillställs lagtinget där ärendet anses vara av särskild vikt för Åland en bedömning av subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen informerar även utan dröjsmål lagtinget om vilka kommissionsinitiativ som diarieförs vid landskapsregeringen.

Landskapsregeringen specialrådgivare i Bryssel fungerar som Ålands representant i Regionkommitténs expertnätverk för subsidiaritetsfrågor. I nätverket ingår tjänstemän från lagstiftande regioners parlament i Europa som träffas ett par gånger i året för att samråda om kommissionens förslag i förhållande till subsidiaritetsprincipen.

3.1.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd

Kommissionen håller ofta offentliga samråd – även kallade konsultationer – med medlemsstater och andra intresserade parter innan man lägger fram ett

nytt kommissionsinitiativ. Detta innebär en möjlighet för landskapet att i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocess framföra synpunkter direkt till kommissionen, vilket landskapsregeringen anser vara mycket positivt.

Landskapsregeringen har under år 2017 deltagit i tre offentliga samråd – inom områdena jordbruk, utbildning och jakt.

Landskapsregeringens svar på kommissionens offentliga samråd ska, liksom andra EU-ärenden, från och med i år föras till lagtinget som samrådsärenden eller i-ärenden. Ingen promemoria ska dock skrivas. Vid samtal med lagtinget i frågan har konstaterats att om kommissionens samråd enbart är av teknisk natur behöver det inte föras till lagtinget för samråd.

Även under 2018 planerar landskapsregeringen delta i kommissionens offentliga samråd till den del de berör frågor som är av intresse för landskapet.

3.1.7 Landskapets deltagande i nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen arbetar kontinuerligt i samverkan med rikets myndigheter för att ytterligare förbättra rutinerna som garanterar landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.

Beredning på svenska

Då det gäller landskapets möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker exklusivt på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Under 2016 gjorde landskapsregeringen en utredning av hur den svenskspråkiga beredningen av EU-ärenden fungerar i de sektorspecifika beredningssektionerna. Resultatet förmedlades till statsrådet och det kan konstateras att även om vissa förbättringar skett i specifika beredningssektioner kvarstår de strukturella problem som uppstår vid beredningen på svenska:

1) att det ibland saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän i riket om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden samt att allt fler tjänstemän saknar tillräckliga kunskaper i svenska.

2) att det ofta är problem att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen

Det har även under året förekommit att till utlåtandeförfrågningar från ministerierna bifogats endast en finskspråkig regeringsproposition och att en svenskspråkig sådan erhållits först efter påtryckningar.

Landskapsregeringen skrev i förra årets meddelande att planer fanns att under 2017 undersöka om justitieministeriets anvisningar borde uppdateras. Detta har dock inte kunnat prioriteras under året.

3.2 Landskapets prioriteringar

3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet

Alltsedan anslutningen till EU har landskapet fört fram krav på att Åland ska erhålla representation i Europaparlamentet.

Efter britternas folkomröstning i juni 2016 då det stod klart att en majoritet av befolkningen var för ett utträde ur EU, sände landskapsregeringen ett brev till statsrådet med anledning av eventuella förändringar i den nationella fördelningen av parlamentsplatser.¹ Landskapsregeringen framhöll i sitt ställningstagande att i det fall en omfördelning av Storbritanniens 73 parlamentsplatser i Europaparlamentet framledes blir aktuell är det av största vikt för landskapet att statsrådet beaktar tidigare fastslagna principbeslut om att medverka till att utveckla landskapets inflytande i Europaparlamentet genom att tillförsäkra Åland en plats i parlamentet.

Under år 2017 har landskapsregeringen varit mycket aktiv gällande arbetet för en åländsk parlamentsplats. I april sände landskapsregeringen åter ett brev till Statsrådets EU-sekretariat² där landskapsregeringen påminner Statsrådet om statsrådets den 23.4.2009 fastslagna *Principbeslut om landskapet Ålands medverkan och inflytande i EU-ärenden* om att medverka till att utveckla Ålands inflytande i Europaparlamentet genom att tillförsäkra Åland en plats i parlamentet. Landskapsregeringen påminner även i brevet att statsrådet i varje korrespondens med självstyrelsens myndigheter angående en åländsk Europaparlamentsplats hänvisat till detta principbeslut. Lantrådet och ansvarig minister följde även upp brevet genom att besöka Bryssel i maj 2017 och bl.a. träffa ledamöter i Europaparlamentets konstitutionella utskott (AFCO) samt andra för frågan relevanta personer.

Rapportörerna i Europaparlamentets konstitutionella utskott (AFCO) lade i utskottet i september 2017 fram ett förslag om fördelningen av platserna i Europaparlamentet. Rapportörerna föreslog att 22 av de brittiska mandaterna omfördelas när Storbritannien lämnar EU för att garantera att inga medlemsländer förlorar ett säte i denna process. Finland föreslås få ett extra mandat, det vill säga 14 mandat istället för de 13 mandat man har idag. Med anledning av detta sände landskapsregeringen åter ett brev till statsrådet³ tre dagar efter rapportörernas förslag för att påminna om principbeslutet och statsrådets tidigare utfästelser om att följa detta. Landskapsregeringen framhöll att det är av största vikt för Åland att statsrådet beaktar tidigare fastslagna principbeslut om att medverka till att utveckla Ålands inflytande i Europaparlamentet genom att tillförsäkra Åland en plats i parlamentet, när nu ett förslag föreligger som innebär att Finland tilldelas en extra parlamentsplats. Senast i Ålandskommitténs betänkande 33/2017 har även representanter för samtliga riksdagsgrupper i den sittande riksdagen bekräftat att det är viktigt att hålla fast vid de löften som getts om att i kommande förhandlingar på unionsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status.

Finlands officiella ställningstagande vad gäller fördelningen av platser i Europaparlamentet är att inga platser ska fördelas efter Storbritanniens utträde, med tanke på att ekonomiska inbesparingar behövs i unionen samt med tanke på framtida utvidgningar av den samma.

Landskapsregeringens representant deltog den 2.11.2017 i ett möte i beredningssektionen för institutionella frågor angående fördelningen av platser i Europaparlamentet och lantrådet hördes, på landskapsregeringens begäran, i EU-ministerutskottet den 10.11.2017 när frågan om Finlands

¹ Brev nr.73 Rk1c 2016, ÅLR 2016/7687

² Brev nr.272 Rk1a 2017, ÅLR 2016/7687

³ Brev nr.604 Rk1a 2017, ÅLR 2016/7687

ställningstagande togs upp. Landskapsregeringens synpunkter framgår i protokollet från mötet.

I slutet av november besökte ansvarig minister åter Bryssel för att träffa finländska parlamentsledamöter och andra för frågan relevanta personer. Landskapsregeringen har den 13.12.2017 sänt ut brev⁴ till ledamöter i Europaparlamentets konstitutionella utskott (AFKO) för att be dem att stödja det ändringsförslag som lagts fram av Europaparlamentsledmöterna Goerens och Torvalds där det föreslås att EU:s medlemsstater kan ge parlamentsplatser till regioner med lagstiftande makt. Landskapsregeringen fortsätter driva denna fråga aktivt under 2018.

3.2.2 Statligt stöd

Landskapsregeringen har alltsedan medlemskapet i EU fortlöpande utfärdat olika stöd och stödordningar. Landskapsregeringen följer även den juridiska utvecklingen på området inom unionen. Syftet med denna verksamhet är att säkerställa att stöd i landskapet är förenliga med unionens regler rörande statligt stöd.

Europeiska unionens regelverk om statligt stöd är i ständig förändring och landskapsregeringen deltar aktivt i de flesta av kommissionens offentliga samråd om statligt stöd. Landskapsregeringen bereder sina egna notifieringar (anmälningar till EU-kommissionen) av statligt stöd och rapporterar kontinuerligt in statistik till EU-kommissionen via Helsingfors.

Landskapsregeringen deltar även i det nätverk för EU-regler om statligt stöd, som arbets- och näringsministeriet tillsatte år 2014. Landskapsregeringen har två representanter i nätverket.

Det kan noteras att beredningen av statsstödsärenden vid landskapsregeringen fortsättningsvis kräver stora resurser.

3.2.3 Europa 2020 ur ett utbildnings- och kulturperspektiv

EU-arbetet med frågor som rör utbildning, ungdom, kultur och idrott spelar en central roll för att nå EU:s strategiska mål om att bli världens mest konkurrenskraftiga och kunskapsbaserade ekonomi. Varje medlemsstat ansvarar för sin egen utbildnings- och ungdomspolitik, medan unionen främjar samarbetet mellan medlemsstaterna.

Europa 2020 är EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi där målen är smart och hållbar tillväxt för alla med hög sysselsättning, produktivitet och social sammanhållning. I strategin ingår tre prioriteringar: *Smart tillväxt* – utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation, *Hållbar tillväxt* – främja resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi och *Tillväxt för alla* – stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och social och territoriell sammanhållning.

Sett ur ett utbildningsperspektiv stärker prioriteringarna i Europa 2020-strategin varandra och är en förutsättning för en progressiv utveckling och forskning inom utbildnings- och kulturområdet i landskapet.

Det europeiska utbildningssamarbetet har som mål att förbättra kvalitet och effektivitet i utbildningen, främja livslångt lärande, jämställdhet, social gemenskap, aktivt medborgarskap och rörlighet mellan länderna och allmänt stöda kreativitet, innovationer och företagsamhet. Utbildningssamarbetet främjas genom finansiella stödformer och program, vilka även kommit Åland till del inom programmet *Erasmus+*. Ett kontinuerligt informationsarbete sker för att uppmärksamma skolor och organisationer om de stödmöjligheter Erasmus+ programmet erbjuder.

För att främja rörligheten och förenkla för EU-medborgare att studera och söka jobb i de andra medlemsstaterna har redskap skapats för

⁴ Brev nr.829 Rk1a, ÅLR 2016/7687

överföring av examina och kompetenser för studier och arbete. Ett europeiskt system för jämförelse av studieprestationer och erkännande av högskolestudier som fullgjorts utomlands (ECTS) tillämpas i bedömningen i Högskolan på Åland och ett system för meritöverföring inom yrkesutbildningen (ECVET) omsätts i bedömningen inom yrkesutbildningen från och med hösten 2016. I samråd med berörda nationella och nordiska utbildningsmyndigheter avser landskapsregeringen framöver följa arbetet med att utifrån ett gemensamt europeiskt ramverk för kvalifikationer (EQF) skapa nationella ramverk (NQF) för erkännande av studier och yrken.

3.2.4 Mediepolitik och upphovsrätt

Kommissionen utarbetade under 2014-2015 en strategi för den digitala inre marknaden COM(2015) 192 efter ett omfattande offentligt samråd i vilket landskapsregeringen har deltagit. Strategin innehåller ett flertal åtgärder som ska vidtas under de kommande åren. Strategins huvudsyfte sammanfattas i tre punkter:

- förbättra företags och konsumenters tillgång till varor och tjänster online i Europa, genom att ta bort hinder för gränsöverskridande verksamhet,
- skapa rätt förutsättningar för framväxten av digitala nätverk och innovativa tjänster, samt
- maximera tillväxtpotentialen för EU:s digitala ekonomi, genom exempelvis investeringar i IT-infrastruktur, digitala kunskaper och offentliga e-tjänster.

För landskapsregeringens vidkommande har fokus legat på de svårigheter språkliga minoriteter har att ta del av utbud på sitt modersmål online. I arbetet med dessa frågor har landskapsregeringen fortsättningsvis haft ett värdefullt samarbete med undervisnings- och kulturministeriet som i sina egna utlåtanden under rådets beredningsprocess även har beaktat Ålands synpunkter beträffande kommissionens upphovsrättsliga ärenden. Landskapsregeringen avser upprätthålla fortsatta kontakter till ministeriet i dessa frågor. Landskapsregeringen har även avgett ett utlåtande till riksdagen angående Europaparlamentets och rådets förslag till förordning om fastställande av bestämmelser för utövande av upphovsrätten för onlinesändningar, samt TV- och radioprogram.

3.2.5 Konsoliderad bolagsskattebas

Landskapet fortsätter att följa med behandlingen av följande förslag om gemensam bolagsskattebas COM (2016) 685 och gemensam konsoliderad bolagsskattebas COM (2016) 683. Syftet med förslagen är att uppnå en tillväxtfrämjande, rättvis och transparent företagsbeskattning i EU.

I förslaget till gemensam bolagsskattebas har den gemensamma skattebasen gjorts obligatorisk för företag som dels är av en viss storlek och dels uppfyller vissa andra krav; för övriga företag som endast uppfyller vissa krav är det frivilligt att tillämpa den gemensamma skattebasen.

Förslaget om den gemensamma konsoliderade bolagsskattebasen syftar till att den konsoliderade bolagsskattebasen ska vara ett verktyg för att tilldela inkomster till den plats där värdet skapas, med hjälp av en formel som bygger på tre viktade faktorer, dvs. tillgångar, arbetskraft och försäljning.

När det gäller dessa två förslag om en gemensam bolagsskattebas och en gemensam konsoliderad bolagsskattebas, stöder landskapsregeringen inte förslagen, eftersom förslagen, enligt den utredning som presenterats, kommer att påverka samfundsskatten i negativ riktning. Eftersom de beräkningar och utredningar som har gjorts om förslagets effekter och

verkningar på ekonomin och skatteintäkterna är osäkra, anser landskapsregeringen att det borde föreligga ett säkrare underlag om förslagets effekter och verkningar innan förslagen antas. När det gäller fördelningsnycklarna i förslaget till gemensam konsoliderad bolagsskattebas har det konstaterats att ingen av fördelningsnycklarna har varit av sådan art att de kunnat antas bredda Finlands skattebas. Förslagen har även ifrågasatts i förhållande till subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen och det har även ifrågasatts om nyttan med förslagen verkligen kan uppnås. Om ett förslag om en gemensam bolagsskattebas antas skulle alltså landskapets lagstiftningsbehörighet inom skatteområdet inskränkas eftersom behörighet till viss del inom det direkta beskattningsområdet i så fall överförs på unionen. Den tekniska konsekvensen av detta är att landskapet till viss del förlorar möjligheten att påverka fördelningen av beskattningen och beräkningen av samfunds beskattningsbara inkomst, såsom vilka avdrag som får göras i beskattningen.

Rent generellt ställer sig landskapsregeringen positiv till målen att minska dubbelbeskattningen av företag, underlätta gränsöverskridande verksamhet för företag, motverka skatteflykt och aggressiv skatteplanering. Landskapsregeringen följer fortsatt arbetet vid EU:s institutioner, med syfte att bevaka landskapets intressen.

3.2.6 Ändring av mervärdesbeskattningen

Förslag om ändringar inom mervärdesbeskattningen har getts i slutet av år 2017, bland annat förslag till ändring av direktiv 2006/112/EG för harmonisering och förenkling av vissa regler i mervärdesskattesystemet och om införande av ett slutgiltigt system för beskattning av handel mellan medlemsstaterna, ändring av genomförandeförordning (EU) nr 282/2011 vad gäller vissa undantag från skatteplikt för gemenskapsinterna transaktioner och förslag om ändring av förordning (EU) nr 904/2010 avseende den certifierade beskattningsbara personen. Därtill har getts ett meddelande om uppföljning av handlingsplanen för mervärdesskatt, mot ett gemensamt mervärdesskatteområde i EU.

I det slutgiltiga mervärdesskattesystem som föreslås, beskattas leveranser från en medlemsstat till en annan på samma sätt som leveranser inom en medlemsstat. Detta innebär att leverantören (säljaren) av en leverans mellan företag ska betala moms till destinationsstaten enligt dess skattesatser och övriga momsregler. Tanken är att säkerställa en enhetlig skattebehandling i hela produktions- och distributionskedjan. Dagens särskilda system med en enda kontaktpunkt i skatteförfarandet för elektroniska tjänster utökas till att omfatta övrig gränsöverskridande handel. Då behöver företagen bara registrera sig i den medlemsstat där de är etablerade och kan uppfylla sin deklara-tions- och betalningsskyldighet via en enda nätportal. Det nya systemet möjliggör även avdrag för moms på inköp. Den identifierande medlemsstaten redovisar momsen till destinationsstaten. Tanken är att förenkla moms-uppbörden ur företagets synvinkel och skapa ett mer robust uppbördssystem för medlemsstaterna. Reglerna förenklas även på så sätt att leverantörerna tillåts utforma fakturorna enligt etableringsstatens regler. Företagen behöver inte längre göra sammandragsdeklarationer för gränsöverskridande transaktioner.

Landskapsregeringen förhåller sig positiv till att effektivisera den inre marknaden och stimulera företagets verksamhet genom att minska företagets administrativa kostnader och stimulera handel. Dock anser landskapsregeringen att det är viktigt att konsekvenserna av ovanstående förslag kan bedömas innan beslut tas, i detta skede har det inte varit möjligt att bedöma konsekvenserna på grund av otillräckliga utredningar.

3.2.7 Jordbruk

Under 2018 kommer arbetet med framtagande av den nya långtidsbudgeten att uppta förvaltningens intresse då arbetet är grundläggande för förutsättningar för finansieringen av de nya EU-programmen. Diskussionerna kring långtidsbudgeten är också drivande för diskussionerna kring planerna för jordbrukspolitiken efter 2020. Kommissionen släppte sent under hösten 2017 ett allmänt ställningstagande baserat på det offentliga samråd som hölls under våren 2017 och hanteringen av detta dokument samt efterföljande initiativ kommer att följas noga av förvaltningen inom ramen för förberedande av systemen som ska gälla efter 2020.

I övrigt avser kommissionen komma vidare med sitt Omnibus förslag, innehållande möjligheter till förenklingar inom jordbrukspolitiken vilket också kommer att erbjuda möjligheter samt konsekvenser gällande de redan implementerade systemen.

3.2.8 Fiske

EU:s fiskerikontrollsystem är omfattande och finns upptaget som ett s.k. Refit-initiativ i kommissionens arbetsprogram för 2018. Syftet med kommissionens Refit-program är att se till att lagstiftningen är ändamålsenlig och ger resultat på ett effektivt sätt till lägsta möjliga kostnad. Syftet är också att få bort onödig byråkrati.

Landskapsregeringen har implementerat det omfattande fiskerikontrollsystemet genom landskapslagen (2015:48) om tillämpning i landskapet Åland av bestämmelser i rikslagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemensamma fiskeripolitiken, landskapsförordningen (2015:50) om register för fiskerinäringen, Republikens presidents förordning om skötsel i landskapet av vissa uppgifter som rör överträdelser av den Europeiska unionens gemensamma fiskeripolitik samt Republikens presidents förordning om Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland. Processen med att fullständigt implementera regelverken för fiskerikontroll i landskapet har varit arbetsdryg men i dagsläget finns en fungerande helhet. Kommissionen har påbörjat arbetet med översynen av fiskerikontrollsystemet och man har efterfrågat medlemsstaternas första preliminära synpunkter på ett antal alternativ. Generellt föreslår kommissionen ytterligare detaljreglering och ökade krav på rapportering, vilket inte är i linje med själva syftet med Refit-initiativ. Landskapsregeringen kommer aktivt att följa och ge synpunkter på kommissionens förslag och det kommande utkastet till ändring av regelverk. Landskapsregeringens utgångspunkt i detta sammanhang är att arbeta för att minska den administrativa bördan både för näringsutövare och förvaltning liksom för att säkerställa att kommissionens förslag är i enlighet med principen för proportionalitet samt att olika regioners olika behov beaktas.

3.2.9 Skogsbruk

Förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning COM (2016) 479 om utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (den s.k. LULUCF-förordningen) är i första hand ett miljöärende som berör flera olika sektorer, däribland skogsbruket. Förordningen ska, tillsammans med utsläppshandelsdirektivet och ansvarsfördelningsförordningen, utgöra en helhet för att verkställa klimatavtalet från Paris. För skogsbrukets del har diskussionerna främst handlat om vilken referensnivå man ska grunda sig på då man bestämmer den framtida ”kostnadsfria” avverkningsnivån i förhållande till tillväxten i skogarna. Finland har varit mycket kritiskt till det ursprungliga förslaget och arbetat intensivt för att åstadkomma förändringar. Förslaget behandlas

genom trepartsförhandlingar mellan parlamentet, rådet och kommissionen i slutet av 2017 där resultatet och konsekvenserna fortfarande är ovissa. Ett slutligt beslut väntas i början av år 2018. Landskapsregeringen understöder Finlands syn och följer utvecklingen av ärendet.

3.2.10 Jakt- och viltvård

I kommissionens arbetsprogram för 2018 finns inga nya initiativ rörande jakt- och viltvård. Under slutet av 2016 presenterades dock resultatet av den ändamålsenlighetskontroll av EU:s naturlagstiftning (dvs direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) och direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet)), som påbörjades under 2015. Direktiven kommer inte att revideras utan kommissionen kommer istället satsa på att förbättra implementeringen av direktiven genom ett förbättrat samarbete med lokala myndigheter och andra intressegrupper i medlemsstaterna. Som ett led i detta har kommissionen tagit fram en åtgärdsplan för hur detta ska åstadkommas vilket bland annat innefattar en uppdatering av vägledningsdokumenten för hur direktiven ska tolkas. Detta arbete kan få konsekvenser för till exempel undantagsmöjligheterna i direktiven. Utvärderingen har också lett till diskussioner i Europaparlamentet och miljöutskottet där en del av debatten har fokuserat på att direktiven inte tar tillräcklig hänsyn till lokala särdrag och att bilagorna till direktiven som bestämmer artskyddet inte uppdateras trots att situationen för många arter har ändrats.

Direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen ändrades genom direktiv (EU) 2017/853 som fastställdes den 17 maj 2017. Det ursprungliga förslaget mottog mycket kritik och efter behandlingarna förbättrades förslaget avsevärt och ska nu inte innebära några större förändringar för åländska jägare.

Den europeiska kemikaliemyndigheten höll på uppdrag av kommissionen ett offentligt samråd om begränsning av användning av blyhagel vid jakt och skytte i vatten- och våtmarksområden. Landskapsregeringen besvarade samrådet den 21 augusti 2017 och kemikaliemyndigheten arbetar nu vidare med att ta fram ett förslag.

Landskapsregeringen mottog den 8 december 2016 ett motiverat yttrande där kommissionen uppmanade landskapsregeringen att upphöra med vårjakten på guding. Landskapsregeringen besvarade skrivelsen den 26 januari 2017. Landskapsregeringen mottog den 27 juli 2017 en skrivelse från kommissionär Vella vilken besvarades den 22 augusti 2017.

3.2.11 Miljö och hållbar utveckling

Landskapsregeringen fortsätter att följa med behandlingen av kommissionens meddelande om ett handlingsprogram för cirkulär ekonomi COM (2015) 614 och förslagen till ändringar av ett flertal direktiv som rör avfallssektorn COM (2015) 593, COM (2015) 594, COM (2015) 595 och COM (2015) 596. Landskapsregeringen sände sitt ställningstagande om förslagspaketet till miljöministeriet samt som ett informationsärende till lagtinget i januari 2016. I ställningstagandet såg landskapsregeringen mycket positivt på cirkulär ekonomi och kretsloppssamhälle, men framförde att den omfattande rapporteringen som föreslås i direktiven kan komma att innebära mera administrativt arbete och ökade kostnader, och att det med beaktande av Ålands litenhet finns en uppenbar risk att de nya kraven kan bli omfattande i förhållande till nyttan.

Ur kommissionens arbetsprogram för 2018 framgår att ett av de nya initiativen är en handlingsplan för den cirkulära ekonomin med ett flertal enskilda förslag. Dessa är en strategi för användning, återanvändning och återvinning av plast (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017), åtgärder för

vatten, ett förslag till förordning om minimikrav på återanvänt vatten (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet 2017), en Refit-översyn av dricksvattendirektivet (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet 2017), ett initiativ för att åtgärda rättsliga, tekniska och praktiska hinder på grund av samverkan mellan kemikalie-, produkt- och avfallslagstiftning (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017) samt former för övervakning av den cirkulära ekonomin (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017). Alla dessa förslag kan vara intressanta för landskapsregeringen. På basen av det konkreta innehållet i förslagen kommer landskapsregeringen att för varje förslag göra en bedömning på vilket sätt landskapsregeringen ska bevaka behandlingen av förslaget.

En motsvarande utvärdering kommer landskapsregeringen att göra av refit-initiativet om rationaliserade krav efter kontrollen av miljöövervakning och -rapportering (första kvartalet 2018).

Även för det nya initiativet EU:s livsmedelskedja (första kvartalet 2018) kommer motsvarande bedömning att göras.

3.2.12 Medborgarförankrad och hållbar vision för EU

EU är ifrågasatt hos delar av den europeiska allmänheten, vilket bland annat visualiserats genom Storbritanniens beslut om att lämna EU. Detta skapar ett behov för Europa av en medborgarförankrad och hållbar vision för EU-projektet. Parallellt är Ålands långsiktiga strävanden mot ett hållbart och bärkraftigt åländskt samhälle beroende av att EU har motsvarande strävanden. I kommissionens meddelande i november 2016 COM (2016)739 framgår att EU medverkade till att utforma FN:s Agenda 2030 och att Agenda 2030 blivit hela världens plan för global hållbar utveckling. Det framgår vidare att EU har för avsikt att vara en föregångare när det gäller att genomföra Agenda 2030. Landskapsregeringen ser möjligheten att föra samman behovet av en medborgarförankrad och hållbar vision med EU:s ambitioner för Agenda 2030. Mot denna bakgrund har landskapsregeringen fört fram önskemålet, till Statsrådets kansli, om att Finland gör detta till en prioritering i Finlands EU-ordförandeskap hösten 2019.

3.2.13 Energi

För landskapets del är användning av lokalt producerade förnyelsebara energikällor en viktig del i omställningen från fossila bränslen. Av betydelse för omställningen är bl.a. de negativa konsekvenserna fossila bränslen orsakar miljön, det ständigt ökade behovet samt ökat energipris.

EU har en tydlig ram för energi- och klimatpolitiken till 2020 och framöver. Genom de initiativ som presenteras inför 2017 är kommissionens ambition fortsatt hög. Generellt krävs långsiktiga målsättningar i energifrågor för att minska de klimatpåverkande utsläppen. En viktig målsättning är att alla energikonsumenter ska ha tillgång till en fullt integrerad energimarknad och den säkerhet som energiförbindelser till andra medlemsstater medför. Strävan fortsätter att genomföra en integrerad inre energimarknad och ökad energieffektivitet i syfte att förbättra konkurrenskraften och hållbarheten. Energieffektivitet är ett av de mest kostnadseffektiva sätten att trygga energiförsörjningen och minska utsläppen av växthusgaser och andra föroreningar. EU:s ram samordnar olika politiska mål, som att minska växthusgasutsläppen, trygga energiförsörjningen och främja tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning. Även om EU är på väg att nå målen för 2020, dvs att skapa en inre energimarknad och uppfylla andra energipolitiska mål, utformas nu en ny ram för klimat- och energipolitiken fram till 2030. En tidig överenskommelse om ramen för 2030 är viktigt av flera orsaker: Långa investeringscykler innebär att infrastruktur som finansieras under den närmaste tiden kommer att finnas kvar 2030 och därefter. Ett

förtydligande av målen för 2030 kommer att stödja utvecklingen mot en konkurrenskraftig ekonomi och ett tryggt energisystem genom att skapa ökad efterfrågan på effektiv och koldioxidsnål teknik och främja forskning, utveckling och innovation. För att genomföra ovanstående målsättningar utarbetar kommissionen direktiv som ska implementeras i den nationella lagstiftningen.

Under 2018 fortsätter arbetet med implementeringen om ansvarsfördelning för sektorer utanför systemet för handel med utsläppsrätter, t.ex. byggnader, jordbruk och koldioxidsnåla transporter. För att påskynda energiövergången kommer kommissionen också att föreslå initiativ om en ny utformning av energimarknaden, uppfyllelse av målet på 15 % sammankoppling av elnätet senast 2030. I detta ingår bl.a. lagförslag om elmarknadens utformning och regelverk, med översyn av Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

Ytterligare åtgärder som genomförts inom ramen för att uppnå målsättningarna i Parisavtalet är att en rad energirelaterade författningar har anpassats och rapporteringen sker till viss del genom energiunionen. Kommissionens vinterpaket från november 2016 är omfattande och liksom under 2017 fortsätter landskapsregeringen bevakningen av regleringen under 2018. Från åländskt perspektiv är hållningen att den administrativa bördan gällande energiunionen bör uppmärksammas. Graden av detaljnivå och rapportintervall måste avvägas mot nyttan eftersom administrationen enligt nuvarande förslaget riskerar att bli betungande för små regioner.

3.2.14 Jämställdhet

Ett av Lissabonfördragets grundläggande mål är jämställdhet mellan kvinnor och män. Jämställdhetsåtgärder på EU-nivå utgörs av vidareutveckling av lagstiftning, jämställdhetsintegrering som strategi att uppnå målsättningar samt särskilda åtgärder för att främja jämställdhet.

Kommissionens dokument *Strategic engagement for gender equality 2016–2019* ska ses som en uppföljning och förlängning av jämställdhetsstrategin för åren 2010–2015. Strategins fokusområden är ekonomisk självständighet, lika lön för likvärdigt arbete, jämställdhet i beslutsfattande, nolltolerans för könsrelaterat våld samt främjande av jämställdhet utanför EU. Fram till 2020 betonas förverkligandet av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter, vilket utgör mål fem för hållbar utveckling, *att uppnå jämställdhet för att alla kvinnor och flickor ska få större makt över sitt liv*.

Jämställdhet är per definition social hållbarhet och det åländska arbetet med att förverkliga den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendans strategiska utvecklingsmål 1 *Välstånd för människors vars inneboende resurser växer* och mål 2 *Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället* är en del av arbetet med att förverkliga kommissionens strategier och planer på jämställdhetsområdet. Social hållbarhet innebär bland annat att ett genus- och jämställdhetsperspektiv inkluderas på alla samhällsområden. Detta kallas jämställdhetsintegrering och förutsätter att analyser av flickors, pojkar, kvinnors och mäns livsvillkor och förutsättningar kartläggs och utgör underlag för och uppföljning av beslut på olika nivåer och områden. Detta kräver tillgång till grundläggande fakta, det vill säga statistik indelad enligt kön. Statistiken speglar skillnader och likheter och ger förutsättningar att upptäcka mönster och normer för flickor och pojkar, kvinnor och män.

Jämställdhetsbilagan till landskapets budget 2018 *Könsperspektiv på hushåll, åldringsvård och våld i nära relationer* utgör ett bra underlag för beslut. Stereotypa föreställningar och individuella uppfattningar kan uppfattas som sanning om de inte ersätts med statistik och fakta. Detta är sjunde gången som en särskild genus- och jämställdhetsanalys av olika

politikområden finns som bilaga till landskapets budget. Landskapsregeringen har även under 2017 publicerat *På tal om jämställdhet Åland 2017*, i samarbete med Ålands statistik- och utredningsbyrå, som ett led i att skapa goda förutsättningar för jämställdhetsintegrering som strategi.

Ålands landskapsregering har i samarbete med Ålands statistik- och utredningsbyrå även under 2017 genomfört en enkätundersökning gällande förekomsten av våld i nära relationer *Våld i nära relationer på Åland 2017 - Undersökning om förekomst av våld i nära relationer* i enlighet med artikel 11 i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, den så kallade Istanbulkonventionen, och i enlighet med landskapsregeringens regeringsprogram med deklarationen om noll-tolerans mot våld i nära relationer. Med stöd av den åländska kartläggningen avser landskapsregeringen att utarbeta en handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer för perioden 2018–2019. För att utveckla och systematisera arbetet med jämställdhet och för att skapa tydlighet kommer en agenda för jämställdhet att utarbetas under år 2018. Syftet med agendan för jämställdhet är att skapa en helhetssyn och en viljeriktning för att tydligt styra upp arbetet i en riktning som lever upp till åtaganden i olika styrdokument, lagar och konventioner för att bygga ett långsiktigt och dynamiskt samhälle på Åland i enlighet med hållbarhetsprinciperna. Kunskap om olika aspekter av genus- och jämställdhet har erbjudits olika målgrupper i form av konferenser och workshops.

3.2.15 Integration

Ett av EU-kommissionens prioriterade områden i arbetsprogrammet för 2018, liksom för tidigare arbetsprogram 2015–17, är migrationspolitik. Den europeiska agendan för migration fokuserar på att möta flyktingkrisen genom utökade samarbeten med närregionen så att färre flyktingar och migranter tar sig in i EU på olagliga vägar. Det gör man genom ökat direkt stöd till flyktingar som befinner sig i EU:s grannländer, samt genom stärkt gränskontroll. På agendan står reformerade Dublinkriterier, inrättandet av en EU-byrå för Asyl (EASO), ett stärkt Eurodac (databas för fingeravtryck), nytt ramverk för vidarebosättning och insatser för att bättre administrera och sköta laglig invandring. Dessa frågor faller under riksbehörighet men är av intresse för landskapsregeringen att bevaka.

Lagtinget antog i november 2016 en blankettlag som möjliggör för åländska aktörer att söka medel från Fonden för asyl, migration och integration (AMIF) 2014–20. Det gäller främst medel som är öronmärkta för integration och vidarebosättning av kvotflyktingar. Den åländska blankettlagen och överenskommelseförordningen trädde i kraft den 1 april 2017, vilket möjliggjorde för åländska aktörer att söka projektstöd under hösten 2017. En åländsk ansökan med landskapsregeringen som huvudsökande tillsammans med tolv andra kommuner, myndigheter och organisationer lämnades in den 3 november 2017. Svar fås inom februari 2018. Fonden administreras för Finlands del av inrikesministeriet och landskapsregeringen ingår i fondens övervakningskommitté.

3.2.16 Socialvård

Inom ramen för EU:s sociala pelare hör förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhängiggivare och om upphävande av rådets direktiv 2010/18/EU till de prioriterade områdena i arbetsprogrammet. Arbetet kring förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 fortsätter. På basen av det konkreta innehållet i förslagen

kommer landskapsregeringen att för respektive förslag göra en bedömning av på vilket sätt landskapsregeringen ska bevaka behandlingen av dessa. Förmodligen behöver landskapet vidta lagstiftningsåtgärder på grund av detta förslag.

3.3 Sammanfattning av landskapsregeringens nya prioriteringar i kommissionens arbetsprogram för 2018

Nedan finns en tabell över de kommissionsinitiativ som landskapsregeringen prioriterar i kommissionens arbetsprogram för 2018. Landskapsregeringen kommer att följa dessa initiativ och vid behov diarieföra dem.

Tabell 1: Initiativ som landskapsregeringen kommer att prioritera

En ny satsning på sysselsättning, tillväxt och investeringar	
Handlingsplan för den cirkulära ekonomin (nytt initiativ)	Omfattar en strategi för användning, återanvändning och återvinning av plast (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017), åtgärder för vatten, ett förslag till förordning om minimikrav på återanvänt vatten (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 i EUF-fördraget, andra kvartalet 2017), en Refit-översyn av dricksvattendirektivet (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet 2017), ett initiativ för att åtgärda rättsliga, tekniska och praktiska hinder på grund av samverkan mellan kemikalie-, produkt- och avfalls-lagstiftning (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017) samt former för övervakning av den cirkulära ekonomin (icke-lagstiftning, tredje kvartalet 2017)
Flerårig budgettram (nytt initiativ som lanseras inom ett 2025 perspektiv)	Omfattande förslag till den framtida fleråriga finansiella ramen bortom år 2020 (andra kvartalet 2018) följt av förslag till nästa generation av program och nya egna medel (artikel 311 FEUF plus sektorbaser, andra kvartalet 2018)
Uppföljning av ändamålsenlighetskontrollen av miljöövervakning och -rapportering (refit-initiativ)	Initiativ om rationaliserade krav efter kontrollen av miljöövervakning och -rapportering (artiklarna 95, 175, 192 EUF-fördraget, 1 kv. 2018)
Budgetförordning / Omnibus (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om finansiella regler för unionens allmänna budget och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 2012/2002, (EU) nr 1296/2013, (EU) nr 1301/2013, (EU) nr 1303/2013, (EU) nr 1304/2013, (EU) nr 1305/2013, (EU) nr 1306/2013, (EU) nr 1307/2013, (EU) nr 1308/2013, (EU) nr 1309/2013, (EU) nr 1316/2013, (EU) nr 223/2014, (EU) nr 283/2014 och (EU) nr 652/2014 samt Europaparlamentets och rådets beslut nr 541/2014/EU
Paketet för den cirkulära ekonomin (prioriterade förslag under behandling)	- Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2000/53/EG om uttjänta fordon, 2006/66/EG om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier

	<p>och ackumulatorer och 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall
En motståndskraftig energiunion med en framåtblickande klimatpolitik	
Översyn av fiskerikontrollerna (refit-initiativ)	<p>Det här initiativet bygger på utvärderingen SWD(2017) 134 final och går ut på att förenkla och effektivisera de gällande reglerna (rådets förordning (EG) nr 1224/2009, rådets förordning (EG) nr 768/2005, rådets förordning (EG) nr 1005/2008) genom bl.a. rationalisering av bestämmelserna, harmonisering av katalogen över allvarliga överträdelser, minskning av de administrativa bördorna och främjande av användningen av harmoniserade it-verktyg. Initiativet följer efter ett yttrande av Refitplattformen (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artikel 43 i EUF-fördraget, 2 kv. 2018)</p>
Paketet om ren energi för alla i EU (prioriterade förslag under behandling)	<p>Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet</p> <p>Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda</p> <p>Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (omarbetning)</p> <p>Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el (omarbetning)*</p> <p>Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om den inre marknaden för el (omarbetning)*</p> <p>Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (omarbetning)*</p> <p>Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om riskberedskap inom elsektorn och om upphävande av direktiv 2005/89/EG*</p> <p>Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om styrningen av energiunionen och om ändring av direktiv 94/22/EG, direktiv</p>

	98/70/EG, direktiv 2009/31/EG, förordning (EG) nr 663/2009, förordning EG nr 715/2009, direktiv 2009/73/EG, rådets direktiv 2009/119/EG, direktiv 2010/31/EU, direktiv 2012/27/EU, direktiv 2013/30/EU och rådets direktiv (EU) 2015/652 och om upphävande av förordning (EU) nr 525/2013
En fördjupad och mer rättvis inre marknad med en stärkt industri-bas	
EU:s livsmedelskedja (nytt initiativ)	Förslag om en bättre livsmedelskedja i EU (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 42 och 43 i EUF-fördraget, 1 kv. 2018)
Rättvis beskattning i den digitala ekonomin (nytt initiativ)	Initiativet omfattar förslag till inrättande av regler på EU nivå som tillåter beskattning av vinster genererade av multinationella företag genom den digitala ekonomin (Art. 113, 115 TFEU, 1 kv. 2018)
Gemensam konsoliderad bolagsskattebas (CCCTB) (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till rådets direktiv om en gemensam bolagsskattebas Förslag till rådets direktiv om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas
Samordning av de sociala trygghetssystemen (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004
Balans mellan arbete och privatliv (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare och om upphävande av rådets direktiv 2010/18/EU

3.4 Landskapets arbete med EU-ärenden år 2017

I det här kapitlet sammanfattas landskapsregeringens arbete med EU-ärenden under år 2017. I kapitel 3.2 behandlades de prioriteringar som landskapsregeringen gjort i de frågor där Åland inte enbart ska lägga resurser på att genomföra befintlig EU-lagstiftning, utan försöka påverka EU:s initiativ till lagstiftning. Nedan behandlas EU-lagstiftning som antagits i sådana frågor som landskapsregeringen prioriterat och där man försökt påverka den kommande lagstiftningen.

3.4.1 Beredningen av EU-lagstiftning inom landskapet

Inom EU har kommissionen ensamrätt på att initiera nya lagstiftningsakter. Kommissionsinitiativen (även kallade kommissionsförslag) innefattar dock även annat än initiativ till lagstiftning, till exempel olika typer av

meddelanden samt grön- och vitböcker. Således är det långt ifrån alla initiativ som föranleder beredning vid landskapsregeringen.

Tabell 2. Beredningen av kommissionsinitiativ 2017

	2017	2016	2015
Deltagande i kommissionens konsultationer	3 st	5 st	5 st
Inkomna kommissionsinitiativ	756 st	691 st	577 st
Diarieförda kommissionsinitiativ	8 st	21 st	7 st
Samrådsärende	-	1 st	-
Informationsärende	4 st har förts till lagtinget under 2017, men kommer att behandlas av utskott först under 2018 (+ 7st fördes till lagtinget under 2016, men behandlades av utskott först 2017)	6 st	3 st
Diarieförda kommissionsinitiativ som inte förts som samråds- eller informationsärende till lagtinget	4 st	10 st	5 st

Landskapsregeringen deltar i mån av möjlighet i de konsultationer kommissionen håller. För en närmare redogörelse över de konsultationer landskapsregeringen deltagit i under 2017 se kapitel 3.1.6.

Landskapsregeringen erhåller alla nya kommissionsinitiativ via e-post från statsrådets kansli. De kommissionsinitiativ som är av särskilt intresse för landskapet diarieförs och bereds. Enheten för rättsliga och internationella frågor sköter koordineringen av kommissionsinitiativen, medan de sakkunniga tjänstemännen vid avdelningarna bereder och föredrar ärendena för den minister till vars ansvarsområde ärendet hör.

Av de 756 kommissionsinitiativen år 2017 utgjorde cirka en femtedel (152 st) sådana ärenden som bedömdes vara av intresse för landskapet; dessa initiativ har sänts för kännedom till berörda tjänstemän. Enheten för rättsliga och internationella frågor diarieför initiativ när enheten gör bedömningen att initiativet är av särskilt intresse för landskapet. Ofta avgörs dock behovet av diarieföring efter en diskussion mellan enheten och den sakkunniga tjänstemannen. Som ses i tabellen ovan är det endast en liten

andel – 8 stycken under år 2017 – av kommissionsinitiativen som diariieförts och bereds. Antalet måste dock ses i förhållande till de resurser som landskapsregeringen har till sitt förfogande.

Under året har sammanlagt fyra promemorior förts som informationsärenden till lagtinget; promemoriorna kommer dock att behandlas i finans- och näringsutskottet först under 2018. Fyra kommissionsinitiativ har diariieförts under året utan att någon promemoria eller utlåtande skrivits. Lagtinget kan alltid begära att ett samråd hålls i ett enskilt ärende om så önskas.

Tabell 3:
Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting 2017

Utskott	2017	2016	2015
Lag- och kulturutskottet	-	1 st	-
Finans- och näringsutskottet	-	-	-
Social- och miljöutskottet	-	-	-
Justeringsutskottet	-	-	-
Kansli Kommissionen	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-
Totalt	-	1 st	-

Tabell 4:
Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting 2017

Utskott	2017	2016	2015
Lag- och kulturutskottet	-	2 st	2 st
Finans- och näringsutskottet	4 st har förts till lagtinget under 2017, men kommer att behandlas av utskottet först under 2018 (+ 7st fördes till lagtinget under 2016, men behandlades av utskottet först 2017)	1 st	1 st
Social- och miljöutskottet	-	3 st	-
Justeringsutskottet	-	-	-
Kansli Kommissionen	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-
Totalt	4 st	6 st	3 st

De diariieförda kommissionsinitiativen fördelades på landskapsregeringens avdelningar och enheter enligt tabellen nedan.

Tabell 5:
Fördelning enhetsvis av diarietförda kommissionsinitiativ 2017

Enhet inom landskapsregeringen	2017	2016	2015
Kansliavdelningen			
Enheten för rättsliga och internationella frågor	-	1 st	
Utvecklingsenheten	1 st	-	-
Finansavdelningen			
Allmänna byrån	4 st	9 st	2 st
Social- och miljöavdelningen			
Miljöbyrån	-	6 st	-
Socialvårdsbyrån	1 st		
Näringsavdelningen			
Jordbruksbyrån	-	-	1 st
Fiskeribyran	-	1 st	1 st
Jakt- och viltvård	-	-	2 st
Utbildnings och kulturavdelningen			
Allmänna byrån	1 st	-	-
Kulturbyrån	-	4 st	2 st
Infrastrukturavdelning			
Allmänna byrån	1 st	-	-
Totalt	8 st	21 st	8 st

3.4.2 Genomförandet av EU-lagstiftning inom landskapet

3.4.2.1 Framtida mervärdesskattesystem

Lagstiftning om ändringar inom mervärdesbeskattningen antogs i slutet av år 2017. Lagstiftningen berör bl.a. avveckling av den befintliga befrielsen från mervärdesskatt för import av små försändelser från leverantörer i tredjeländer.

De föreslagna åtgärderna ska genomföras i två steg. Åtgärder som inte kräver några ändringar i IT-systemen kan införas från början av 2018. Merparten av förslagen kommer att införas från början av 2021, eftersom de kräver detaljerade genomförandebestämmelser och anpassningar av IT-systemen för registrering, deklarerering och bearbetning av mervärdesskatt. Vad avser smidigheten i transporter har landskapsregeringen befarat att avskaffandet av momsundantaget medför att de administrativa kostnaderna blir högre än de fördelar man kan få av den indrivna skatten. Landskapsregeringen stimulerar kontinuerligt företagsverksamheten på Åland, varför landskapsregeringen aktivt följer det fortsatta arbetet vid EU:s institutioner, med syfte att bevaka landskapets intressen och underlätta företagsverksamheten på Åland. Landskapsregeringen anser att det även är viktigt att den praktiska hanteringen gällande beskattningen fortsättningsvis sköts smidigt, så att det inte i framtiden blir mer komplicerat än vad det är nu.

3.4.2.2 Genomförandet av EU-direktiv i landskapet

De bindande rättsakter som antas inom EU utgörs av förordningar, beslut och direktiv. Förordningar och beslut är direkt tillämpliga, vilket innebär att de som sådana binder landskapets myndigheter och kräver inte särskilda implementeringsåtgärder. Direktiv däremot är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås, och kräver således implementeringsåtgärder. Ur tabellen nedan framgår hur många direktiv som antagits inom EU under de senaste fem åren.

Tabell 6: Antal direktiv som antagits per år

	2017	2016	2015	2014	2013
Direktiv	34 st	39 st	39 st	112 st	62 st

Den nuvarande EU-kommissionen tillträdde den 1 november 2014, och klargjorde i sitt första arbetsprogram för år 2015 att kommissionen kommer att koncentrera sig på tio prioriteringar och endast lägga fram initiativ som bidrar till dessa prioriteringar. Detta har märkts bl.a. genom att antalet direktiv som antagits har sjunkit sedan 2015, dvs den nuvarande kommissionens första hela arbetsår.

Direktiv innehåller en tidsfrist inom vilken medlemsstaterna ska genomföra direktivet och anta sådana lagstiftningsåtgärder som krävs för att uppnå direktivets bestämmelser. Vanligtvis är denna tidsfrist två år. Medlemsstaterna ska informera kommissionen om de nationella bestämmelser som antagits i syfte att genomföra direktivet. Via utrikesministeriet meddelar (notifierar) landskapsregeringen kommissionen hur direktiven har genomförts i landskapet.

Av tabellen nedan framgår antalet notifieringar som landskapsregeringen gjort under året samt hur många av dessa direktiv som hört till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Tabell 7: Landskapsregeringens notifieringar av direktiv 2017

	2017	2016	2015
Rikets behörighet	14 st	17 st	24 st
Landskapets behörighet	35 st	39 st	33 st
Totalt	49 st	56 st	57 st

De notifierade direktiven inom landskapets lagstiftningsbehörighet fördelades på de olika enheterna inom landskapsregeringen enligt tabellen nedan.

Tabell 8: Fördelning enhetsvis av notifieringar inom landskapets behörighet 2017

Enhet inom landskapsregeringen	2017	2016	2015
Regeringskansliet			
Enheten för rättsliga och internationella frågor	2 st	4 st	2 st
Finansavdelningen			
Allmänna byrån	3 st	-	2 st
Social- och miljöavdelningen			
Socialvårdsbyrån	-	-	-
Hälso- och sjukvårdsbyrån	-	5 st	-
Miljöbyrån	11 st	17 st	15 st
Utbildnings- och kulturavdelningen			
Utbildningsbyrån	1 st	2 st	-
Kulturbyrån	1 st	-	-
Näringsavdelningen			
Jordbruksbyrån	7 st	2 st	5 st
Infrastrukturavdelningen			
Energi	5 st	4 st	2 st

Trafik	5 st	5 st	7 st
Totalt	35 st	39 st	33 st

Tabell 9. Fördelning områdesvis av notifieringar inom landskapets behörighet 2017

Område	2017	2016	2015
Avfall	-	5 st	2 st
Beskattning	-	-	2 st
Energi	5 st	4 st	2 st
Explosiva ämnen	2 st	-	-
Hälso- och sjukvård	-	5 st	-
Jord- och skogsbruk	7 st	2 st	5 st
Kulturarv	1 st	-	-
Livsmedel	1 st	-	1 st
Natur- och miljövård	3 st	9 st	10 st
Offentlig sektor	-	4 st	1 st
Offentlig upphandling	3 st	-	-
Produktsäkerhet	6 st	-	4 st
Trafik	5 st	5 st	6 st
Vattenpolitik	1 st	3 st	-
Yrkeskvalifikationer	1 st	2 st	-
Totalt	35 st	39 st	33 st

3.4.2.3 Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden

Kommissionen följer upp att medlemsstaterna tillämpar EU-rätten korrekt, och kan vidta åtgärder om en medlemsstat inte korrekt eller inom utsatt tid införlivar EU:s direktiv i sin nationella lagstiftning, om en medlemsstat inte informerar kommissionen om de åtgärder som vidtagits, eller om en medlemsstat på något sätt misstänks bryta mot EU-lagstiftningen. Om kommissionen anser att en medlemsstat brutit i tillämpningen av EU-rätten på något av ovanstående sätt kan kommissionen inleda ett överträdelseförfarande.

Stegen i överträdelseförfarandet är följande:

- EU Pilot-förfrågan (informellt förfarande)
- Formell underrättelse
- Motiverat yttrande
- Talan vid EU-domstolen

Det informella EU Pilot-förfarandet som föregår det formella överträdelseförfarandet innebär att kommissionen efterfrågar kompletterande uppgifter om en medlemsstats genomförande av sådana direktiv, vilka kommissionen anser att inte blivit korrekt genomförda i medlemsstaterna. Syftet med EU Pilot-förfarandet är att medlemsstaterna ska kunna korrigera brister i genomförandet av EU-rätten utan att kommissionen tvingas inleda ett formellt överträdelseförfarande. Till följd av EU Pilot-förfarandet inleds således färre formella överträdelseärenden.

Efter EU Pilot är följande steg i överträdelseförfarandet en formell underrättelse, i vilken kommissionen framför på vilket sätt medlemsstaten anses ha brutit mot EU-rätten. Medlemsstaten har vanligtvis åtta veckor på sig att besvara den formella underrättelsen. Om kommissionen inte är nöjd med det svar medlemsstaten ger på den formella underrättelsen går förfarandet vidare till ett motiverat yttrande, vilket medlemsstaten igen vanligtvis har åtta veckor på sig att besvara.

Om kommissionen fortsättningsvis efter medlemsstatens svar på det motiverade yttrandet är missnöjd med de åtgärder medlemsstaten vidtagit kan kommissionen föra ärendet vidare till EU-domstolen. I artikel 260.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt anges att i samband med överträdelseärenden som gäller underlåtenhet att införliva direktiv kan domstolen ålägga medlemsstaten ekonomiska sanktioner. Kommissionen kan i förestående fall ange ett standardbelopp eller vite som kommissionen anser lämpligt. Domstolen kan inte ålägga ett högre standardbelopp eller vite än det som kommissionen angett. Medlemsstatens skyldighet att betala anges i domen redan då ärendet första gången prövas i domstolen.

Kommissionen har i januari 2017 antagit ett meddelande med titeln *EU-rätten: Bättre resultat genom bättre tillämpning*⁵. I inledningen till meddelandet betonas att det är kommissionens uppgift att se till att EU-lagstiftningen tillämpas, genomförs och efterlevs på ett ändamålsenligt sätt, och att detta utgör en viktig politisk prioritering för Junckerkommissionen och ingår i kommissionens förstärkta kampanj för bättre lagstiftning. Kommissionen anser att det fortfarande ofta uppstår problem i samband med medlemsstaternas tillämpning och efterlevnad av EU-rätten. I meddelandet anges hur kommissionen kommer att öka sina ansträngningar i dessa frågor enligt åtagandet att vara ”större och mer målmedveten i stora frågor och mindre och mer anspråkslös i små frågor”. Detta innebär ett mer strategiskt tillvägagångssätt från kommissionens sida för att hantera överträdelser, och att kommissionen kommer att prioritera utredningar av ärenden där medlemsstaterna har underlåtit att alls anmäla införlivandeåtgärder.

Några av de mest centrala förändringarna som påverkar överträdelseförfarandet innebär bland annat att ett överträdelseärende mot en medlemsstat kan inledas snabbare än tidigare, samt att medlemsstater oftare än tidigare kan komma att åläggas böter (standardbelopp) för en överträdelse. Kommissionen kommer framöver att i mycket större utsträckning inleda överträdelseförfaranden utan att först tillämpa EU Pilot-förfarandet, i syfte att snabbare hantera överträdelser av EU-lagstiftningen. För landskapet innebär detta följaktligen en risk för att snabbare hamna i ett överträdelseförfarande, samt även en risk för att överträdelseärendena kan öka i och med att en del potentiella överträdelser hittills kunnat lösas på EU Pilot-nivå.

Kommissionen framför även i meddelandet att eftersom stor vikt fästs vid att direktiv införlivas i tid har kommissionen som mål att hänskjuta överträdelseärenden till EU-domstolen inom tolv månader om ett direktiv inte införlivas. Genom Lissabonfördraget infördes bestämmelser om ekonomiska sanktioner (artikel 260.3 i EUF-fördraget) i syfte att motivera medlemsstaterna att snabbt införliva direktiv som antas i de nationella rättsordningarna. Kommissionen påpekar att medlemsstaterna trots detta fortsätter missa tidsfristerna för införlivande, och vidtar i vissa fall inte åtgärder för att införliva ett direktiv förrän mycket sent i de domstolsförfaranden som kommissionen väckt mot dem, vilket innebär att medlemsstaterna får mycket extra tid på sig att fullgöra sina skyldigheter. I ett tidigare meddelande om genomförandet av artikel 260.3 från 2011 förklarade kommissionen att i överträdelseärenden som rör underlåtenhet att införliva ett direktiv kommer kommissionen i regel endast att begära att domstolen ålägger vite. Kommissionen påpekade dock även att den förbehåller sig rätten att i lämpliga fall begära att domstolen förelägger både vite och ett standardbelopp. Mot bakgrund av erfarenheterna i detta sammanhang kommer kommissionen framöver att anpassa sin praxis i ärenden som väcks i EU-domstolen i enlighet med artikel 260.3 i EUF-fördraget genom att systematiskt begära att domstolen ålägger både ett standardbelopp och vite. När

⁵ C(2016) 8600 final, EUT C 18, 19.1.2017, s. 10-20.

kommissionen fastställer standardbelopp enligt denna metod kommer omfattningen av införlivandet att beaktas när kommissionen avgör hur allvarligt det bristande införlivandet är. Följden av detta tillvägagångssätt är att kommissionen i ärenden där en medlemsstat åtgärdar överträdelsen genom att införliva direktivet i fråga under domstolsförfarandets gång inte längre kommer att dra tillbaka sin talan endast av det skälet. EU-domstolen kan då inte fatta beslut om att ålägga vite, eftersom ett sådant beslut inte längre skulle tjäna sitt syfte, men kan ålägga standardbelopp för överträdelsens varaktighet fram till den tidpunkt då situationen åtgärdades. Kommissionen framför i meddelandet att detta förfaringssätt kommer att tillämpas på överträdelseförfaranden där beslutet att sända en formell underrättelse fattats efter offentliggörandet av meddelandet, dvs efter den 19 januari 2017.

Kommissionens förändrade praxis vad avser att begära att EU-domstolen även ålägger medlemsstaterna ett standardbelopp innebär för landskapets del att det är ännu viktigare att direktiv införlivas i tid. För varje medlemsstat finns ett uträknat minimi-standardbelopp, som för Finlands del för närvarande är 1 528 000 euro; standardbeloppet kan dock vara betydligt större beroende bland annat på överträdelsens varaktighet samt det aktuella direktivets betydelse för den enskilda medborgaren.

I följande tabell framgår hur många formella underrättelser, motiverade yttranden och talan vid EU-domstolen som kommissionen påbörjat mot Finland under år 2017. I samma tabell framgår även hur många av dessa ärenden som berört landskapet.

Tabell 9: Formella underrättelser påbörjade mot Finland 2017

	Försenad implementering			Felaktig implementering		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Berör enbart riket	9 st	19 st	11 st	2 st	1 st	4 st
Berör både landskapet och riket	9 st	9 st	2 st	-	2 st	1 st
Berör enbart landskapet	6 st	8 st	4 st	-	1 st	1 st
Totalt	24 st	36 st	16 st	2 st	4 st	6 st

Det kan konstateras att eftersom den vanligaste implementeringstiden för direktiv är två år ledde det till ovanligt många överträdelseärenden år 2016, dvs två år efter att kommissionen antog rekordmånga direktiv (år 2014 antogs 112 stycken direktiv, jämfört med 34 stycken direktiv år 2017). Se tabell 6 här ovan för närmare information.

Under år 2017 inledde kommissionen 24 formella underrättelser mot Finland på grund av försenad implementering av direktiv. Av dessa formella underrättelser berodde sex stycken på att landskapet var försenad med implementeringen, nio stycken på att både landskapet och riket var försenade, och nio stycken på att riket var försenad med implementeringen.

Två formella underrättelser inleddes mot Finland på grund av felaktig implementering av direktiv; de båda formella underrättelserna berodde på rikets felaktiga införlivande av direktiv.

Orsaken till att landskapsregeringen inte genomför direktiv inom utsatt tidsfrist varierar, men begränsade resurser och tillämpningen av blankettlagstiftning inom vissa ämnesområden är två av huvudorsakerna. Då landskapsregeringen inväntar rikets implementering av ett direktiv innan landskapslagstiftningen utformas slutligt fördröjs ofta genomförandet i

landskapet. En bidragande orsak till försenad notifiering är därutöver att vissa områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet är föremål för ett större antal EU-direktiv, och belastas således mer av genomförandet av direktiven. Sådana områden är framför allt energi, miljö och trafik.

Av de 15 stycken formella underrättelser som rörde landskapets försenade implementering av direktiv fördelade sig ämnesområdena enligt följande:

Tabell 10. Fördelning områdesvis av försenade notifieringar som lett till formella underrättelser inom landskapets behörighet 2017

Område	2017	2016
Energi	1 st	4 st
Explosiva varor		1 st
Hälso- och sjukvård		2 st
Kulturföremål		1 st
Offentlig upphandling		3 st
Trafik	6 st	2 st
Miljö	5 st	3 st
Yrkeskvalifikationer		1 st
Jordbruk	3 st	
Totalt	15 st	17 st

Tabell 11: Motiverade yttranden 2017

	Försenad implementering			Felaktig implementering		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Berör enbart riket	3 st	6 st	-	-	2 st	5 st
Berör både landskapet och riket	1 st	5 st	1 st	-	-	1 st
Berör enbart landskapet	5 st	2 st	1 st	-	1 st	-
Totalt	9 st	13 st	2 st	-	3 st	6 st

Tabell 12: Talan i EU-domstolen 2017

	Försenad implementering			Felaktig implementering		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Berör enbart riket	-	-	-	-	1 st	-
Berör både landskapet och riket	-	-	-	-	-	-
Berör enbart landskapet	1 st	-	-	-	-	-
Totalt	1 st	-	-	-	1 st	-

Under år 2017 tillställde kommissionen Finland nio stycken motiverade yttranden, varav samtliga berodde på försenad implementering av direktiv. Av de sex motiverade yttranden som hade sitt ursprung i landskapets försenade implementering rörde ett motiverat yttrande ett direktiv inom trafikbyråns ansvarsområde, ett motiverat yttrande rörde ett direktiv inom miljöbyråns

ansvarsområde och fyra motiverade yttranden rörde direktiv inom el- och energienhetens ansvarsområde.

Den 7 december beslutade kommissionen väcka talan mot Finland vid EU-domstolen på grund av landskapet Ålands försenade implementering av direktiv 2014/89/EU om upprättandet av en ram för havsplanering. Landskapet gjorde ändringar i vattenlagen för att genomföra bestämmelserna i direktivet; ändringarna antogs av lagtinget den 13 september 2017 och godkändes av Finlands president den 1 december 2017. Efter att presidenten beslutat att inte ha invändningar mot landskapslagen meddelade landskapsregeringen kommissionen att direktivet kommer att implementeras i landskapet den 1 januari 2018 när ändringarna i vattenlagen träder i kraft. Landskapsregeringens förhoppning är således att kommissionen ska dra tillbaka talan i och med att direktivet nu implementerats i landskapet.

4. Övriga externa samarbeten

4.1 Finlands kommission för hållbar utveckling

Finlands kommission för hållbar utveckling, som leds av statsministern, har två huvuduppdrag. Det första är att ansvara för att påskynda verkställandet av FN:s Agenda 2030 samt integrera den i den nationella politiken. Kommissionen följer upp och utvärderar genomförandet. Det andra huvuduppdraget är att främja, följa upp och utvärdera genomförandet av det nationella samhälleliga åtagandet för hållbar utveckling, *En målbild för Finland 2050*. Landskapsregeringen är medlem i kommissionen och deltar aktivt i kommissionens arbete. Avsikten är att främja såväl Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda som Finlands strävanden.

4.2 Sjöfart och IMO

Inom sjöfartsområdet är det IMO (International Maritime Organization, ett mellanstatligt FN-organ med 170 stater som medlemmar och tre associerade medlemmar) som beslutar om regler kring säkerhet, utbildning och miljö för sjöfarten som verkar på en global marknad. Finland är medlem och Åland kan delta i beredningen av positioner och i den finländska delegationen vid möten. EU har i ökande utsträckning initierat liknande och kompletterande lagstiftning inom sjöfartsområdet. I den mån det är relevant med EU-lagstiftning är det viktigt att föra fram samma positioner i de bägge organen.

Aktuella frågor har varit rapportering av utsläpp av växthusgaser och genomförande av IMO-konventionen om hantering av barlastvatten. Den senare trädde i kraft i Finland under hösten 2017. Nu arbetar både IMO och EU vidare med detaljreglering kring uppföljning, rapportering och verifiering av utsläpp av växthusgaser från sjötransporter. Målsättningen bör vara att den maritima sektorn har ett enda sammanhållet regelverk att förhålla sig till och att undvika dubbelrapportering.

4.3 HELCOM

HELCOM (Helsingforskommissionen) är det förvaltande organet för konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet, den så kallade Helsingforskonventionen. De avtalsslutande parterna är de länder som angränsar till Östersjön samt EU. HELCOM bildades för ungefär fyra årtionden sedan. En viktig milstolpe för HELCOM var när medlemsstaterna 2007 antog Baltic Sea Action Plan (BSAP), ett gemensamt program för att återställa en god ekologisk status i Östersjön. HELCOM:s status som det viktigaste samarbetsorganet för skyddet av den marina miljön stärktes ytterligare när EU år 2008 antog ett ramdirektiv om en marin strategi. I direktivet klargörs att medlemsstaterna ska använda befintliga regionala samarbetsorganisationer såsom HELCOM vid genomförandet av direktivet. Arbetet inom HELCOM bedrivs huvudsakligen på tjänstemannanivå, men landskapsregeringens ministrar deltar i de politikermöten som anordnas i mån av möjlighet.

Landskapsregeringen har varit aktiv vid framtagandet av EU-kommissionens riktlinjer för ett hållbart vattenbruk och HELCOM:s nya rekommendation för vattenbruk i Östersjön. Arbetet under 2018 kommer att innefatta preciseringar, gällande exempelvis hållbara odlingstekniker, inom ramen för en HELCOM-arbetsgrupp för hållbar fiskodling. Ett av arbetsgruppens möten planeras hållas på Åland. Vad gäller området miljövänlig sjöfart har landskapsregeringen understött införandet av strängare regler vad gäller

luftutsläpp från fartygstrafik och utsläpp från avloppsvatten (toalettavfall). Landskapsregeringen avser fortsätta följa frågorna och vid behov ta aktiv del i arbetet att skapa en långsiktigt hållbar sjöfart i Östersjön.

4.4 Team Finland

I Finland har man samlat de centrala aktörerna som arbetar för att främja företagets export i ett nätverk som kallas Team Finland. I centrum står arbets- och näringsministeriet, utrikesministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt offentligt finansierade organisationer och verksamhetsställen utomlands som styrs av dem (bl.a. Finlands beskickningar utomlands, Finpros och Tekes kontor samt kultur- och vetenskapsinstituterna) och Finnvera, Finsk-svenska handelskammaren och VTT.

Nätverket Team Finland främjar Finlands intressen ute i världen: Finlands externa ekonomiska relationer, finländska företags internationalisering, utländska investeringar i Finland och Finlandsbilden. Team Finland sammanför de centrala aktörerna inom de här områdena, i Finland och utomlands. Aktörerna styrs av gemensamma målsättningar som fastställs av statsrådet varje år. Samarbetets syfte är att skapa en enkel och flexibel verksamhetsmodell som utgår från kundernas behov. Projekt inom Team Finlands verksamhetsområde genomförs i samarbete mellan staten och privata aktörer.

Landskapsregeringen samarbetar med Team Finland kring information och det finns möjlighet för åländska företag att delta i aktiviteter. T.ex. deltar åländska företag i Finpros exportresor till olika marknader för mässor eller andra evenemang. Till den del det handlar om finansiering kan företag söka finansiering från landskapsregeringen för att delta på samma villkor som finländska företag.

4.5 Finland 100 år

Åland har uppmärksammat Finlands 100 årsjubileum på flera olika sätt år 2017. Landskapsregeringens officiella jubileumsprogram har omfattat en jubileumskonsert med blandat repertoar under självstyrelsedagen den 9 juni. Vidare har det ordnats en serie på tre seminarier på temat Ålands relationer till Finland under 100 år. Seminarierna har ordnats i samarbete med Högskolan på Åland/Öppna högskolan. I augusti samarbetade landskapsregeringen med Finströms kommun vid uppmärksammandet av att 100 år har gått sedan tillkomsten av Ålandsrörelsen som syftade till en återförening med Sverige. I början av oktober inbjöds Finlands och Sveriges riksdagar till information om Åland. Vid samma tillfälle genomfördes en fotbollsturnering mellan riksdagarna och Ålands lagting. Landskapsregeringens officiella jubileumsfirande avslutades på Självständighetsdagen den 6 december då sångensemblen Flera röster/Arstuflickorna framförde sin kritikerrosade dramatiska konsert *Karelen, Karelen!* Den bygger på tankar och upplevelser hos dem som under vinter- och fortsättningskrigen var tvungna att lämna sina hembygder i Karelen. En del av dessa flyktingar kom småningom till Åland.

Vid sidan av landskapsregeringens egna arrangemang har tredje sektorn, kommuner och skolor också beviljats stöd för egna jubileumsarrangemang. Meningen var också att Åland skulle medverka vid den stora jubileumssatsningen i Kungsträdgården i Stockholm i augusti, men projektet inställdes för Ålands del på grund av tidsbrist.

4.6 Central Baltic

Central Baltic Programme 2014-2020 är ett av EU:s 60 INTERREG gränsoverskridande samarbetsprogram som finansieras av ERUF (regionala

utvecklingsfonden). Programområdet omfattar mellersta Östersjöregionen: södra Finland med Åland, Estland, östra Sverige och nästan hela Lettland.

Programmets målsättning är hållbar regional utveckling baserad på Europa 2020-strategin *Smart, Sustainable, Inclusive growth* och Östersjöstrategin *Save the sea, Connect the region, Increase prosperity*.

115 miljoner euro är reserverade för samarbetsprojekt under programperioden.

Huvudkontoret, Joint Secretariat, finns i Åbo, och varje land samt Åland har en egen Contact Point. Contact Point är en informatör som sprider information om programmet, underlättar för potentiella projektpartner att hitta partners, bistår dem på olika sätt samt följer med de godkända projekten och synliggör deras resultat. Ålands landskapsregering är värdorganisation för Contact Point Åland.

Projektfinansiering är möjlig inom fyra prioriteringar med elva insatsområden:

- Stärkandet av regionens ekonomiska konkurrenskraft genom
 - **Nya kunskapsintensiva företag**
 - **Fler entreprenöriella ungdomar**
 - Ökad export från små och medelstora företag till (nya) marknader utanför EU
- Hållbar användning av våra gemensamma resurser genom
 - **Fler natur- och kulturresurser utvecklade till gemensamma hållbara turistattraktioner**
 - **En större andel välplanerade och välförvaltade kust- och marina områden**
 - Fler förbättrade urbana miljöer
 - **Minskade mängder/halter av näringsämnen, gifters och skadliga ämnens inflöde i Östersjön**
- Ökad tillgänglighet i regionen genom
 - **Förbättrade transportkorridorer för människor och gods**
 - **Förbättrad service i små gästhamnar för regional mobilitet och stärkt turism**
- Förbättrad kompetens och ökad samhällsgemenskap i regionen som syns i
 - **Fler (lokal)samhällen med förbättringar**
 - **Fler yrkesutbildningsenheter med gemensamma kurser och utbildningsprogram**

Projektansökningar lämnas in under vissa tider, sk Calls. Hitintills har tre ansökningsomgångar arrangerats och en fjärde är planerad under 2018. Hitintills har sammanlagt 417 ansökningar lämnats in. Av dem har 97 godkänts, och 17 av dem har åländska partner.

De insatsområden där åländska partner deltar är markerade med **fet stil** i listan ovan.

Ålands landskapsregering är partner i fyra projekt. ADAPT startade i mars 2016 och handlar om att sjömäta farleder för att få bättre och säkrare sjökort. BALTACAR inleddes under 2017 och handlar om kulturarvet under vattenytan. I november 2017 godkändes Coast4us, ett kust- och havsplaneringsprojekt, samt SEABASED för att minska näringsämnen utsläpp i Östersjön, vilka kommer att starta upp under 2018.

I Call 3 godkändes två projekt med åländsk Lead Partner: gästhamnsprojektet Smart Marina, där Ålands Utvecklings AB är Lead Partner, samt Gardens of Possibilities, ett inkluderande projekt, där Emmaus är Lead Partner.

EU-finansieringen utgör 75 % av godkänd budget. Ålands landskapsregering står för den nationella medfinansieringen på max 25 %.

Kännetecknande för Central Baltic-projekt är fokus på konkreta resultat. Det skall finnas ett tydligt mervärde i att man samarbetar över gränserna och partnerskap från åtminstone två länder inom programområdet skall vara relevant. Möjliga partner är myndigheter, organisationer, föreningar och i vissa fall företag.

Information om samtliga godkända projekt finns i Central Baltics databas <http://database.centralbaltic.eu/>.

4.7 B7

B7-samarbetet grundades 1989 av de sju största öarna i Östersjön; Bornholm, Dagö, Gotland, Rügen, Åland, Öland och Ösel. Det primära syftet med samarbetet är att på olika plan bidra till öarnas utveckling och att uppnå mål gemensamma för öar. Åland deltar i samarbetet genom en representant i B7:s politiska styrgrupp (Political Steering Group), samt genom en representant i B7:s koordinationsgrupp (Coordinators Group).

De senaste åren har det skett ett antal förändringar i B7:s struktur och samarbetsform, bland annat då medlemsöarna minskat i antal genom Bornholms utträde 2013 och Ölands utträde 2014. Trots pådrivningar från den politiska styrgruppen har ingen av öarna återvänt till samarbetet.

I enlighet med landskapsregeringens strävanden har samarbetet avvecklats. Det innebär i praktiken att samarbetet under kommande år ska fokusera främst på B7-spelen och på ett konst- och kulturprojekt. Syftet med B7-spelen är att ungdomar från de olika öarna ska kunna mötas och umgås genom idrotten, medan konst- och kulturprojektet ska sammanföra konstnärer från medlemsöarna i en gemensam utställning. Ordförandeskapet i B7 roterar mellan öarna och innehas av Rügen 2017–2018. Både B7-spelen och konst- och kulturprojekten anordnas 2018 på Rügen. Åland ämnar delta i konst- och kulturprojektet, men avstår denna gång från deltagandet i B7-spelen på grund av ekonomiska och tidsmässiga orsaker.

Under 2015 övertog Åland ansvaret efter Öland att förvalta B7:s medel samt det begränsade arbetet med att administrera samarbetets gemensamma konto.

4.8 Kultursamarbete

Samarbetet med Gävle symfoniorkester har fortgått under år 2017. Enligt ett avtal mellan parterna ger orkestern två konserter i Alandica Kultur och Kongress per år. I samband med besöken ger orkestern även två skolkonserter. Därutöver samarbetar orkestern med Ålands musikinstitut i samband med sina besök på Åland. Samarbetet kan t.ex. gälla workshops för längre hunna musikstuderande. Några av institutets elever har också getts möjlighet att spela med orkestern. De konserter som Gävle symfoniorkester hittills har givit har varit välbesökta. Avtalet gäller till och med 2018.

Med anledning av jubileet Finland 100 år (se 4.X) har Ålands kulturdelegation beviljat särskilda budgetmedel till kommuner och organisationer för publika jubileumsevenemang. De största satsningarna under året har varit Kulturföreningen Katrinas opera Figaro 1917 med handlingen förlagd till Mariehamn för 100 år sedan, och Flera Rösters/Arstuflickornas konsertberättelse Karelen, Karelen! Även skolorna har kunnat söka medel från kulturdelegationen för interna jubileumsaktiviteter.

I början av 2014 blev landskapsregeringen medlem i Filmregion Stockholm-Mälardalen. Orsaken till detta var att flera produktionsbolag under de senaste åren har förlagt sina filminspelningar till Åland och dessa produktioner har beviljats finansiellt stöd i form av penningautomatmedel. Produktionerna har både ett kulturellt och ett kommersiellt värde. Samarbetet har fortgått under året. Ingen ny ålandsinspelad film har haft premiär under året, men åtminstone två produktioner har förlagt inspelningar till Åland.

4.9 Miljösamarbete

IPBES (Intergovernmental platform on biodiversity and ecosystem services) är en mellanstatlig plattform för biodiversitet och ekosystemtjänster som startade 2012 och i den ingår 125 av FN:s medlemsstater. Huvudsakligt syfte med IPBES-konceptet är att ge relevant kunskap för att möjliggöra långsiktigt hållbara beslut avseende olika ekosystem och biodiversitet. Hänsyn ska tas till både till traditionell naturvetenskap samt lokal kunskap (kallat ILK holders, dvs. lokala kunskapsbärare). Kommunikation och dialog mellan olika led i samhället är viktigt. År 2014 beslutade de nordiska länderna att initiera och genomföra en nordisk studie baserad på IPBES metoder och riktlinjer, vilken koncentreras till kustzonen. Landskapsregeringen deltar i studien och en rapport är som bäst i slutfasen.

Landskapsregeringen deltar även i den nationella hotbedömningen av arter och biotoper som internationellt koordineras av den Internationella naturvårdsunionen IUCN.

På nationell nivå deltar landskapsregeringen i en styrgrupp för utvecklingen av en bevarandestrategi för odlingsväxternas vilda släktingar (CRW) med koppling till IUCN samt i den nationella genresursnämnden som dels har koppling till NordGen, dels arbetar med frågor som är relaterade till lagstiftningen inom EU om genresurser och bevarande av odlingsväxternas vilda släktingar som i slutänden koordineras av The Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture (CGRFA).